

Center for Gender
Equality Studies
University of Duhok

UK International
Development
Partnership | Progress | Prosperity

WOMEN FOR WOMEN INTERNATIONAL
منظمة نساء من اجل نساء العالم

BWOCD
Better World Organization
for Community Development

Towards Effective Participation: Analytical Study on the Reality of Women's Leadership and the WPS Agenda in the Kurdistan Region: A Youth-Led Consultation Study at the University of Duhok

An analytical study produced under the project
“**Voices for Peace: Amplifying Young People's Leadership in
the WPS Agenda**”

Implemented by
**Better World Organization for Community Development
(BWOCD)**

in collaboration with
University of Duhok – Center for Gender Equality Studies

Supported by
Foreign, Commonwealth & Development Office

Through
Women for Women International

2025 – 2026

Academic Authorship and Supervision:

Asst. Prof. Zeravan Ameen Abdullah
College of Humanities
University of Duhok

Lect. Dileen Sardar Zuhdi
Director of the Center for Gender
Equality Studies
University of Duhok

Sessions facilitated by:

Ahmed Ali Mustafa
Hanan Saeed Yousif
Hiwa Khalil Dewali
Iman Khalid Issa
Shirwan Jameel Nawaf
Zozik Abdulqadir Hamid
Chrak Jameel Mohammed
Wissam Abdullah Sedeeq
Amira Barkat Shamo
Nohara Rimon Francis
Binar Rebar Khorsheed
Laurin Hazal Mustafa
Zilan Bayar Obaid

Project Coordination:

Suad Adnan Mohemmed
Srosht Wadullah Nori

Table of Content

ABOUT	04
EXECUTIVE SUMMARY	05
SIGNIFICANCE OF THE STUDY	06
METHODOLOGY	07
STUDY CONTEXT AND ANALYTICAL FRAMEWORK	09
AWARENESS GAP: INTERNATIONAL FRAMEWORKS AND LOCAL KNOWLEDGE	10
PRIMARY BARRIERS: MULTI-DIMENSIONAL ANALYSIS	12
EDUCATIONAL SYSTEM CONTRIBUTIONS TO GENDER INEQUALITY	19
INTERNALIZED BARRIERS AND AGENCY WITHIN CONSTRAINTS	22
COMPREHENSIVE RECOMMENDATIONS: MULTI-LEVEL INTERVENTIONS	24
WOMEN'S QUOTAS: TEMPORARY OR PERMANENT SOLUTION	27
STRATEGIC PRIORITIES AND IMPLEMENTATION PATHWAYS	29
CONCLUSIONS	32

About

In alignment with the convictions of the Center for Gender Equality Studies (GES) at Duhok University (UOD) in collaboration with the Better World Organization for Community Development (BWOCD) and with support from Foreign, Commonwealth & Development Office (FCDO) through Women for Women International (WfWI), and within the framework of the qualitative project "Voices for Peace: Amplifying Young People's Leadership from Duhok in the WPS Agenda," This project was developed efforts are directed towards raising awareness and engagement in the Women, Peace and Security (WPS) agenda, equip young people, especially young women and youth from displacement-affected and minority communities with knowledge and advocacy skills, and creates platforms for them to contribute to dialogue and community engagement. and to amplify youth-informed messages that can support implementation of the Kurdistan Region WPS Action Plan (KAP) and UNSCR 1325.

Executive Summary

Women's participation in public and political life is one of the cornerstones of the Women, Peace and Security (WPS) agenda and is influential in societal transformation and essential for sustainable peace, particularly in post-conflict or conflict-affected societies, specifically in the Kurdistan Region of Iraq. Young people are an important segment in reshaping the discourse on women's leadership, peacebuilding, and strengthening community ownership of WPS commitments.

Accordingly, this study seeks to analyze the perceptions of students at the University of Duhok regarding women's participation, the challenges they face, and mechanisms for their empowerment, and the need to involve women as genuine actors in peace processes, relying on an objective analysis based on discussion questions prepared by academic professors specializing in peace and gender equality studies at the Center for Gender Equality Studies -University of Duhok through intensive consultations and focus groups with university students from various academic disciplines. peer-facilitated by trained youth from the project, with supervision from CGES consultants and the BW OCD project staff to ensure ethical practice, inclusion, and quality facilitation, The research revealed three interrelated categories of obstacles -social and cultural norms, economic constraints, and political marginalization- that systematically exclude women from peace processes and governance structures.

Despite limited official awareness of international frameworks such as UN Security Council Resolution 1325, participants demonstrated a sophisticated understanding of gender equality principles and the challenges to women's participation. The findings suggest that meaningful progress requires a simultaneous transformation of economic structures, social norms, and political institutions, supported by comprehensive policy interventions and cultural change initiatives.

Significance of the Study:

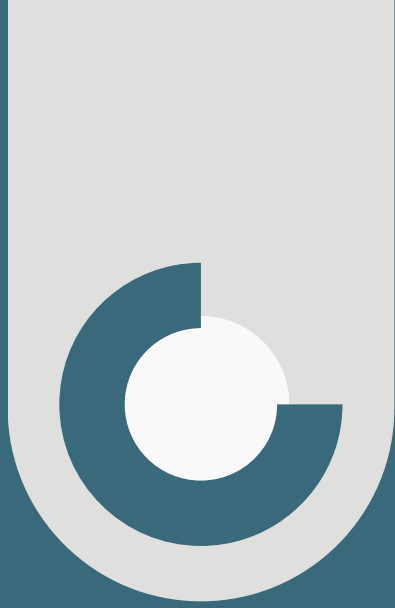
This study is significant for the following reasons:

- 1 Supporting policies related to women's empowerment and peacebuilding.
- 2 Highlighting the voices of young people in Duhok province, specifically University of Duhok students, as partners in the WPS agenda.
- 3 Providing decision-makers, relevant stakeholders and the Ministry of Higher Education with field results to inform programming and policy.
- 4 Women's participation is not limited to formal political representation, but extends to:
 - A Participation in decision-making within the family and community.
 - B Participation in civic and volunteer work.
 - C The role of women in peacebuilding and community mediation.

Objective

This study aims to analyze the perceptions of male and female students at the University of Duhok regarding women's participation in leadership, peacebuilding, and political participation within the framework of the Women, Peace, and Security (WPS) agenda.

Methodology

The study adopts a qualitative approach through focus groups comprising approximately 150 male and female students, host community, Refugees, and IDPs, with the aim of exploring the cultural, economic, and political challenges faced by women, the role of education and training in empowering them, and evaluating the women's quota system.

The study relied on an objective analysis of the content of student discussions, through:

- 1 A sample of over 150 male and female students from the University of Duhok participated in the study.
- 2 Participation from different colleges and departments.
- 3 Balanced representation of both genders.
- 4 Diversity in academic disciplines.
- 5 Organization of discussions on topics directly related to the study questions.

Safeguarding and Ethics:

Participants were informed of the purpose of the consultations and how anonymized insights may be used in project outputs.

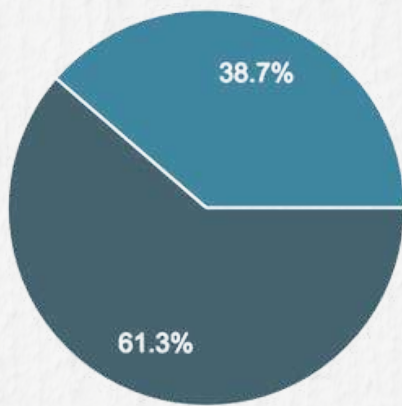

Figure 1: Gender of Participants

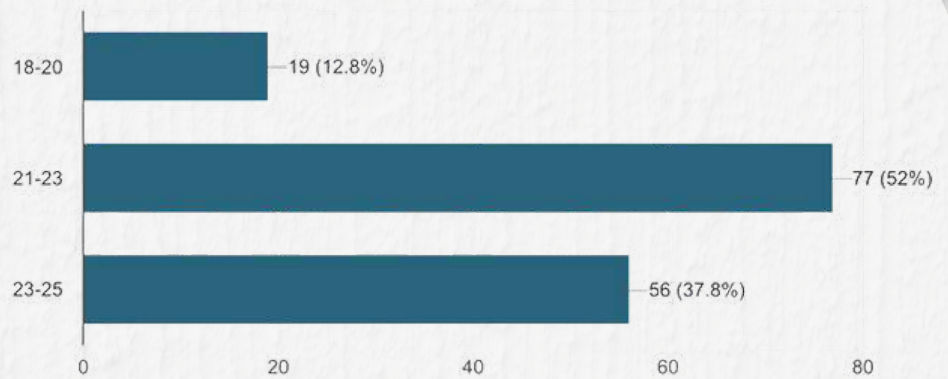

Figure 2: Age of Participants

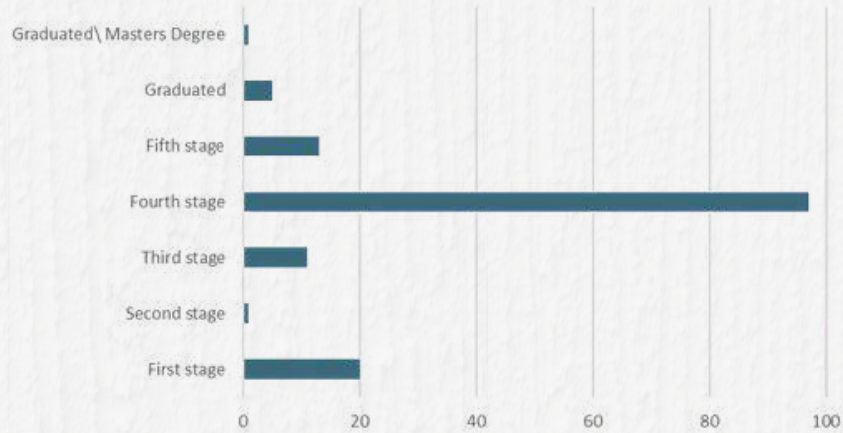

Figure 3: Stage of Participants

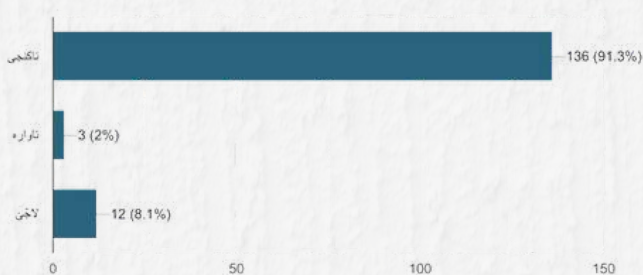

Figure 4: Residential of the participants

Figure 5: Formal-unformal of the subject for the participants

1. Study Context and Analytical Framework

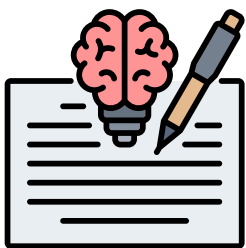

1.1 Kurdistan Region Gender Equality Landscape

The Kurdistan Region has made notable progress in women's rights compared to other parts of Iraq, including a 30% parliamentary quota for women, legal reforms addressing domestic violence, and increased female participation in education and public sector employment. However, significant gaps persist between formal legal equality and substantive participation in decision-making processes.

Women remain underrepresented in:

- 1 Executive leadership positions (ministerial appointments, governorate leadership).
- 2 Political party internal structures (executive committees, ideological councils).
- 3 Security sector institutions (police leadership, military command, intelligence agencies).
- 4 Judicial appointments (especially senior court positions).
- 5 Private sector leadership (corporate boards, business associations).

1.2 Theoretical Framework for Analysis

This study employs a multi-level analytical framework recognizing that barriers operate across:

Micro level:

- Individual Level: Personal attitudes, confidence, skills, and internalized gender norms.
- Household Level: Family expectations, domestic responsibilities, and economic dependencies.

Miso level:

- Institutional Level: Party structures, electoral systems, legal frameworks, and policy environments.
- Structural Level: Economic systems, educational institutions, media landscapes, and state-society relations.

Macro Level:

- Community Level: Social norms, cultural practices, tribal structures, and peer networks. Understanding women's political underrepresentation requires examining how these levels interact to create mutually reinforcing constraints.

2. Awareness Gap: International Frameworks and Local Knowledge.

2.1 Limited Familiarity with UNSCR 1325.

A striking finding across consultations was participants' unfamiliarity with UN Security Council Resolution 1325, which established the Women, Peace and Security agenda. Despite the Kurdistan Regional Government's formal commitments to implementing this framework, university students representing educated, politically aware youth demonstrated limited prior knowledge of:

1. The resolution's content and four pillars (Participation, Protection, Prevention, Relief and Recovery).
2. Its legal status as a binding UN Security Council resolution.
3. Kurdistan's National Action Plan for UNSCR 1325 implementation.
4. The resolution's relevance to Kurdistan Region's governance and peace-building.

This awareness gap reflects:

1. **Curriculum Deficiencies:** International human rights law is not comprehensively integrated into university curricula; it is either inadequately delivered or fails to be internalized as intuitive knowledge among students.
2. **Government Communication Failures:** Implementation occurs without public awareness campaigns.
3. **Civil Society Gaps:** Limited outreach to youth populations on gender equality frameworks.

2. Awareness Gap: International Frameworks and Local Knowledge.

2.2 Strong Conceptual Understanding Despite Formal Knowledge Gap

While unfamiliar with UNSCR 1325 specifically, participants possessed sophisticated understanding of related concepts:

Gender and Sex Distinction

Students clearly articulated that gender refers to socially constructed roles, behaviors, and expectations rather than biological characteristics. They recognized how cultural norms shape opportunities differently for men and women.

Quota Systems and Electoral Mechanisms

Participants demonstrated familiarity with Kurdistan's 30% parliamentary quota, understanding both its purpose (ensuring minimum women's representation) and limitations (tokenism, lack of real power).

Political Participation Principles

Strong consensus emerged that women should meaningfully engage in:

1. Legislative bodies and policy formulation.
2. Executive decision-making and public administration.
3. Judicial institutions and legal interpretation.
4. Security sector governance and peace processes.

Intersectionality

Recognition that gender intersects with class, ethnicity, religion, and geography to shape women's opportunities and constraints. This conceptual foundation enabled productive discussions once consultants and facilitators connected existing knowledge to UNSCR 1325's framework, demonstrating significant potential for awareness-raising initiatives.

3. Primary Barriers: Multi-Dimensional Analysis

3.1 Socio-Cultural Norms: The Dominant Constraint

Across all consultations, socio-cultural factors emerged as the most frequently cited and fundamental barrier to women's political participation. Participants consistently identified societal attitudes and traditional structures as the "biggest obstacle" limiting women's engagement in public affairs.

Cultural barriers were identified as the most significant challenge. Social norms and deeply rooted stereotypes strongly associate leadership with masculinity, while women are often confined to traditional roles. These challenges include:

3.1.1 Gender Stereotypes and Role Prescriptions

Deeply embedded cultural beliefs confine women to domestic spheres while defining politics as inherently masculine:

Domestic Sphere Assignment:

1. Women's primary identity and value derive from roles as wives, mothers, and household managers.
2. Career ambitions, especially political ones, conflict with feminine ideals.
3. Public visibility and authority-seeking behavior appear unfeminine or morally suspect.
4. Tribal customs and traditions: In some communities, tribal norms restrict women's participation in public life. In extreme cases, families do not allow women to continue their education.
5. Societal stereotypes: Society often reinforces limiting perceptions of women's abilities. In some instances, opposition from other women was described as one of the most harmful and serious challenges.
6. Conservative and small communities: Areas such as the province of Duhok were highlighted, where conservative social structures may limit women's visibility, public presence, and participation.

Political Competence Questioning:

Deeply embedded cultural beliefs confine women to domestic spheres while defining politics as inherently masculine:

1. Widespread assumptions that women lack intellectual capacity, emotional stability, and decision-making competence for leadership.
2. Politics and governance framed as requiring traits traditionally associated with male-dominated leadership norms (toughness, aggression, strategic thinking).
3. Women's policy positions dismissed as emotional, naive, or impractical.

Social Sanctions for Non-Conformity:

1. Women pursuing political careers face reputational damage, gossip, and moral questioning.
2. Families experience social pressure and potential stigma when daughters/wives engage publicly.
3. Community isolation and marriage market penalties create powerful disincentives.

These stereotypes manifest not only in explicit discrimination but also in subtle everyday interactions, institutional practices, and self-perceptions that cumulatively discourage women's political ambition.

3.1.2 Tribal Structures and Conservative Social Orders

The Kurdistan Region's partially tribal social organization perpetuates gender hierarchies through multiple mechanisms:

Patriarchal Authority Systems:

- 1 Tribal leadership councils (Majlis- Kuchic or Diwankhane) remain exclusively male domains.
- 2 Family and community decisions follow male authority patterns.
- 3 Honor codes emphasize male control over female family members' behavior and mobility.

Marriage and Family Practices:

- 1 Early marriage customs (despite legal age requirements) limit educational attainment.
- 2 Pressure for large families creates sustained domestic responsibilities.
- 3 Divorce stigma and custody practices reinforce women's economic dependency on marriage.
- 4 Family-related challenges: Many women lack sufficient support from their families, including their husbands.
- 5 Family Factors: Lack of family support limits women's participation. Women are expected to manage multiple domestic roles, and there is a persistent belief that a woman's primary responsibility is limited to childcare and household duties. Due to social norms, women are placed in traditional housewife roles, which reduces their participation.

Conservative Religious Interpretation:

- 1 Selective religious citations used to justify gender segregation and male authority.
- 2 Religious leaders often reinforce traditional gender roles rather than promoting egalitarian interpretations.
- 3 Women's public religious leadership (imam roles, religious scholarship) remains largely prohibited.

Tribal conservatism intersects with party politics, as political parties depend on tribal networks for electoral mobilization, creating incentives to accommodate rather than challenge traditional gender norms.

3.1.3 Community Resistance and Social Costs

Women who pursue political careers encounter multiple forms of resistance:

Patriarchal Authority Systems:

- 1 Political visibility subjects women to intense scrutiny of appearance, behavior, and personal life.
- 2 Allegations of impropriety require constant defensive positioning.
- 3 Family honor concerns create vulnerability to character assassination.

Violence and Intimidation:

- 1 Verbal harassment and psychological pressure.
- 2 Physical security threats against female politicians and their families.
- 3 Social isolation from community networks and family gatherings.

3.2 Economic Constraints:

Resource Inequality and Opportunity Costs

Economic barriers function both as direct obstacles to political participation and as reinforcing mechanisms for socio-cultural constraints.

Economic barriers involve limited financial independence and weak opportunities for economic empowerment, which restrict women's ability to engage effectively in public and leadership roles. The biggest obstacles arise from the lack of financial independence.

3.2.1 Opportunity Costs and Time Poverty

Political engagement requires significant time investments that create income sacrifices disproportionately affecting women:

Campaign Activity Time Demands:

- 1 Attending rallies, meeting constituents, coordinating volunteers.
- 2 Travel to rural areas and remote communities.
- 3 Networking events and coalition-building activities.

Educational Investment Costs:

- 1 Advanced degrees and professional certifications increasingly necessary for political credibility require tuition, time, and foregone earnings.
- 2 Women's educational investments often deprioritized when household resources are scarce.
- 3 Professional development opportunities (conferences, training programs) difficult to access due to family obligations.

This (triple burden) phenomenon productive work, reproductive work, and political participation creates unrealistic expectations unique to women.

3.2.2 Asset Poverty and Capital Access

Limited control over productive resources undermines women's political agency:

Land and Property Ownership:

Financial Services Access:

- 1 Banks and microfinance institutions exhibit gender bias, requiring male guarantors or collateral women cannot provide.
- 2 Women's businesses concentrated in low-capital, informal sectors with limited growth potential.
- 3 Credit denial perpetuates economic dependency on male family members.

Professional Network Exclusion:

- 1 Business associations, chambers of commerce, and professional guilds remain male dominated.
- 2 Informal networking spaces (business clubs, social venues) exclude women.
- 3 Relationship capital essential for political fundraising and coalition-building, concentrated in male networks.

3.2.3 Labor Market Segregation

Occupational segregation channels women into sectors offering limited pathways to political leadership:

Class Intersections:

- 1 Elite women with family wealth and connections can sometimes overcome economic barriers.
- 2 Middle and lower-class women face compounding disadvantages.
- 3 Economic inequality among women creates differential political opportunities.

3.3 Political Violence and Institutional Marginalization

3.3.1 Forms of Political Violence Against Women

Political violence emerged as a critical barrier across consultations, manifesting in diverse forms:

Verbal and Psychological Abuse:

1. Personal attacks on appearance, clothing, family background, and private relationships.
2. Sexualized insults and moral character assassination.
3. Trivialization of women's policy positions as emotional reactions rather than substantive arguments.
4. Questioning loyalty to ethnic/national causes based on gender.

Digital Violence:

1. Coordinated social media harassment campaigns.
2. Dissemination of fabricated scandals, doctored images, and false information.
3. Organized trolling, doxxing, and online stalking.
4. Use of digital platforms to amplify traditional forms of character assassination.

Systematic Exclusion:

1. Women denied access to informal decision-making spaces where real negotiations occur (late-night meetings, social clubs, unofficial gatherings).
2. Assignment to (soft) portfolios (women's affairs, social welfare, education) while men control (hard) ministries (finance, defense, interior, foreign affairs).
3. Speaking time limitations in parliamentary debates and party meetings.
4. Budget and resource allocation decisions made without women's input.

Physical Intimidation and Violence:

1. Direct threats of violence against female politicians and their families.
2. Vandalism of campaign offices, vehicles, and homes.

Political violence affects not only women politicians but also male allies supporting gender equality, creating disincentives for cross-gender coalition-building and progressive advocacy.

3.3.2 Quota System Limitations: Form Without Substance

Kurdistan's 30% parliamentary quota generated extensive critique regarding gap between formal representation and substantive power:

1

Tokenism and Symbolic Presence:

1. Women occupy quota seats but lack influence over party platforms, legislative priorities, and resource allocation.
2. Female parliamentarians serve as "façades" satisfying international donors and civil society critics without redistributing actual decision-making authority.

2

Stereotype Reinforcement:

1. Quota mechanisms create perceptions that women require special assistance due to incompetence.
2. Media coverage emphasizes quota status rather than individual qualifications and achievements.
3. Male politicians dismiss women's interventions as products of artificial advantage rather than merit.

3

Absence of Support Infrastructure:

1. No accompanying investments in childcare, transportation, security, or political training.
2. Campaign finance regulations ignore women's resource disadvantages.
3. Party internal governance maintains male-dominated hierarchies despite quota compliance in public positions.

4

Limited Intersectional Representation:

1. Quota seats often filled by elite women with family political connections.
2. Rural women, ethnic minorities, and lower-income women remain underrepresented.
3. Quota compliance achieved through narrow social base rather than broad inclusion.

The quota system addresses symptoms (numerical underrepresentation) without treating causes (economic marginalization, cultural discrimination, political exclusion), resulting in formal equality without substantive empowerment.

4. Educational System

Contributions to Gender Inequality

Educational institutions simultaneously perpetuate gender stereotypes and represent potential transformation sites.

4.1 Curriculum Content and Representation

Historical Narratives:

1. Textbooks emphasize male political leaders, military commanders, intellectual figures, and national heroes.
2. Women's historical contributions marginalized or absent.
3. Exceptional women (Leyla Qasim, Margaret George) presented as anomalies rather than representatives of broader women's agency.

Literary and Cultural Canon:

1. Required reading lists feature predominantly male authors.
2. Female writers relegated to supplementary or optional materials.
3. Cultural production framed as primarily male domain.

Civics and Political Education:

1. Courses on political systems, institutions, and processes rarely address gender dynamics.
2. Women's underrepresentation not analyzed as governance challenge requiring reform.
3. Democratic citizenship education fails to emphasize women's equal political rights.

4.2 Pedagogical Practices and Classroom Dynamics

Teacher Gender Bias:

1. Educators hold gendered expectations about subject aptitudes (boys excel in math/science, girls in language/arts).
2. Differential encouragement patterns shape students' academic choices and career aspirations.
3. Academic guidance steers female students toward traditional feminine professions.

Leadership Opportunity Distribution:

1. Student government and leadership positions often male-dominated.
2. Public speaking and debate opportunities disproportionately given to male students.
3. Extracurricular activities (sports, politics) receive more support than traditional feminine activities.

4.3 Structural Barriers in Educational Access

Rural-Urban Disparities:

1. Limited secondary school availability in rural areas disproportionately affects girls.
2. Families resist sending daughters to distant schools due to safety concerns, social norms, and economic factors.
3. Transportation infrastructure deficits create gender-differentiated access.

Early Marriage Interruptions:

1. Cultural practices of adolescent marriage disrupt girls' education.
2. Minimal pathways for adult women to resume schooling after marriage.
3. Educational interruptions have lifelong earnings and opportunity consequences.

University Major Segregation:

Girls concentrate in humanities, education, and social sciences. And males dominate engineering, computer science, business administration, and political science. The major choices are reflect both personal preferences shaped by socialization and discriminatory counseling. Educational inequalities translate directly into political underrepresentation by limiting women's professional credentials, public speaking experience, analytical skills, and elite network access essential for political careers

4.4 The role of education and training in empowering women politically

4.4.1 Role of Education and Training:

Participation is one of the fundamental pillars of Security Council Resolution 1325, which emphasizes ensuring women's full and effective participation at all levels of decision-making and peacebuilding. In the context of the reality of women in Duhok Governorate, this reflects a central problem in the implementation of Security Council Resolution 1325, namely the existence of an advanced educational base that is matched by limited political participation.

This reality confirms that education and training are not merely enabling tools, but rather the essential executive mechanism for participation, provided that they are supported by political will, an institutional environment, and training programs tailored to the local context. The students agreed that education and training are the cornerstone of empowerment through: and the empowerment and strengthening by building legal and political awareness. Developing leadership and communication skills. And boosting self-confidence and intellectual independence

4.4.2. Preparation of training programs:

- 1- The pivotal role of students as the largest segment of society with energy and representing society as role models.
- 2- Following the example of living models of leadership.
- 3- Encouraging reading to raise the competence of young people

The students pointed out that education alone is not enough unless it is accompanied by practical training programs and real opportunities for participation within institutions. This is for several reasons, including:

- 1- Empowering them legally, politically and familiarizing them with electoral systems and governance.
- 2- Building leadership, decision-making, and negotiation skills, as well as the ability to work within political institutions. These skills play an important role in changing the stereotype of women as unqualified leaders.
- 3- Empowering women to express their opinions and reducing their fear of social stigma or political exclusion.
- 4- Changing societal stereotypes about women's leadership and defining leadership as a competence rather than a masculine trait.
- 5- Transforming participation from formal to active.

Education is an enabling tool, but it needs a supportive environment and institutional policies to ensure that knowledge is translated into actual practice.

5. Internalized Barriers and Agency Within Constraints

Consultations identified women's own attitudes and behaviors as contributing factors while carefully contextualizing these within broader structural constraints.

5.1 Confidence Gaps and Self-Limiting Beliefs

Imposter Syndrome:

1. Systematic underestimation of female competence throughout childhood creates lasting self-doubt.
2. Perfectionism delays political engagement until feeling completely prepared.

Risk Aversion:

1. Socialized to prioritize security and family stability over personal ambition.
2. Political careers' uncertainties (election losses, public criticism, time demands) appear more threatening.
3. Lower tolerance for failure compared to male counterparts.

Ambition Expression:

1. Cultural norms discourage women from openly expressing political ambitions.
2. Modesty expectations conflict with self-promotion necessary for political advancement.

5.2 Limited Solidarity Among Women

Voting Behavior Patterns:

Women voters do not automatically support female candidates.

Competitive Rather Than Collaborative Dynamics:

1. Scarcity of leadership positions creates zero-sum competition among women.
2. Insufficient mentorship and support between senior and junior women.

Horizontal violence and criticism among women rather than solidarity

Generational Divides:

1. Older women sometimes enforce traditional norms on younger generations.
2. Intergenerational tensions over appropriate women's roles and behaviors.

5.3 Family Responsibility Prioritization

Internalized Gender Role Expectations:

1. Women prioritize family caregiving over personal ambition even when external support exists.
2. Internal conflict about (abandoning) family duties inhibits political engagement.
3. Guilt and social judgment when family responsibilities appear compromised.

Work–Family Balance Pressures:

1. Women expected to excel in both professional and domestic spheres.
2. (Having it all) rhetoric obscures structural inequalities requiring individual women to solve systemic problems.

5.4 Critical Contextualization

Participants explicitly rejected simplistic "blaming women" narratives. Women's attitudes and behaviors develop through lifelong exposure to gender stereotypes, discrimination, and limited role models not from inherent deficiencies.

Key recognition: addressing internalized barriers requires simultaneous transformation of external structures. Individual confidence-building programs prove ineffective without reducing political violence, economic inequality, and cultural stigma. Women's (choices) occur within constrained opportunity structures shaped by patriarchal systems

6. Comprehensive Recommendations: Multi-Level Interventions

Participants articulated sophisticated, comprehensive frameworks addressing economic, social, legal, and political dimensions simultaneously.

6.1 Education Access and Quality:

- Universal quality education regardless of gender, geography, or family income.
- Targeted scholarships for women in law, political science, public administration, international relations.
- Political leadership academies providing training in campaign management, public speaking, policy analysis, legislative process.

Skills Development:

- Vocational training in high-wage sectors (technology, engineering, advanced manufacturing).
- Political literacy curricula in university general education.

6.1.2 Asset Access and Economic Independence

Property Rights Enforcement:

1. Legal aid services helping women claim inheritance rights.
2. Property titling programs ensuring women's names on documents.

Financial Inclusion:

1. Women-targeted microfinance with favorable terms.
2. Business development grants.
3. Political campaign finance subsidies reducing cost barriers to candidacy.

6.1.3 Labor Market Interventions

Anti-Discrimination Enforcement:

1. Mandatory pay audits and transparency requirements.
2. Penalties for gender wage discrimination.
3. Protection against pregnancy discrimination and sexual harassment.

Formal Sector Expansion:

1. Incentives for private sector women's employment.
2. Corporate leadership quotas (boards, senior management).
3. Public procurement preferences for women-owned businesses.

6.1.4 Social Protection Infrastructure

Care Economy Investments:

1. Universal childcare provision.
2. Paid parental leave (maternity and paternity).
3. Elder care services.
4. School feeding programs and after-school care.

6.2 Social and Cultural Transformation

6.2.1 Legal Reforms

Family Law Modernization:

1. Enforce minimum marriage age of 18 without exceptions.
2. Prohibit polygamy and unilateral male divorce.
3. Ensure equal custody rights and child support.

Anti-Violence Legislation:

- Comprehensive domestic violence law with protection orders and shelters.
- Criminalization of honor-based violence.
- Prohibition of political violence against women candidates.

6.2.2 Community Mobilization

Religious and Tribal Leader Engagement:

1. Dialogue forums reinterpreting religious texts through gender equality lens.
2. Public commitments from influential leaders.
3. Integration of gender equality messages in community gatherings.

Educational Curriculum Reform:

1. Gender-responsive textbook revisions.
2. Mandatory gender studies in teacher training.
3. Civic education emphasizing women's political rights.

Media Campaigns:

1. Television, radio, social media challenging stereotypes.
2. Positive portrayal of women leaders.
3. Male champions publicly advocating gender equality.

6.2.3 Male Engagement as Allies

Critical male roles:

1. **Public advocacy by male political leaders.**
2. **Household negotiation supporting daughters' and wives' careers.**
3. **Party reform demanding internal democracy and women's inclusion.**

6.3 Political and Institutional Reforms

Party Internal Quotas:

- 1 Real women's representation in executive committees.
- 2 Zebra lists alternating male/female candidates.
- 3 Reserved winnable seats not just token positions.

Capacity-Building:

- 1 Pre-candidacy training in campaign strategy, fundraising, media relations.
- 2 Mentorship pairing experienced politicians with aspiring women leaders.
- 3 Compensation for training participation.

Campaign Finance Reform:

- 1 Public election financing.
- 2 Contribution limits preventing plutocratic domination.

6.3.2 Institutional Accountability

Gender Responsive Budgeting:

- Mandatory gender impact assessments for public expenditure.
- Allocation targets for women's empowerment.
- Transparent monitoring and reporting.

Multi-Sectoral Coordination:

1. Inter-ministerial gender committees.
2. Regular parliamentary reporting.
3. Civil society participation in oversight.

6.3.3 Protection and Support

Security Provisions:

1. Enhanced police protection for threatened women politicians.
2. Rapid response to harassment and violence.
3. Meaningful prosecution and penalties.

Support Services:

1. Counseling for political violence trauma.
2. Legal aid for discrimination challenges.
3. Ombudsman investigating gender complaints.

6.4 Participatory Design Principles

Effective policies require women's direct involvement in design, implementation, and evaluation. Recommendations include:

1. Participatory budgeting enabling community direction.
2. Regular consultation with women's organizations and diverse constituencies.

7. Women's Quotas: Temporary or Permanent Solution

The Participants opinions were divided into two camps:

1- The first camp sees quotas as a necessary temporary solution to overcome the historical gap and improve the situation of women.

2- The second group fears that quotas will lead to tokenism.

7.1 Proposals for improvement:

1. Link quotas to competency criteria.
2. Provide training programs for elected women.
3. Ensure women's independence from party dominance.

7.2. Role Models: Demonstrating Women's Leadership Capacity

Participants identified female role models serving multiple functions:

1. Proof of Possibility:

Demonstrating women's competence for high office.

2. Navigation Strategies:

Illustrating how successful women negotiate obstacles.

3. Inspiration:

Motivating younger women's political ambitions.

4. Changing the Image of Women in Leadership, by:

- Highlighting successful female role models in the media and academic circles
- Integrating gender equality concepts into school curricula
- Promoting positive discourse about female leadership within families and educational institutions
- The importance of the role of the media, through programs and awareness campaigns.

7.3. Leaders Role Models

Leyla Qasim

Kurdish activist executed 1974, symbol of courage and resistance.

Mastura Ardalan

19th-century poet and intellectual, early advocate for women's education.

Khanzad Khatun

Historical leader demonstrating women's traditional authority.

Zarifstan

Chieftess of the Surjiya tribe and Sufi spiritual leader.

Angela Merkel

Former German Chancellor, executive leadership model.

Nadia Murad

Nobel Peace Prize laureate, Yazidi human rights activist.

Bayan Sami Abdul Rahman

The former Kurdistan Regional Government High Representative to the UK and the United States.

Zuha Hadid

Renowned architect, professional excellence example.

7.4 Personal Role Models

Significantly, many participants identified mothers as primary role models—educators, entrepreneurs, family leaders navigating complex responsibilities with competence and resilience. This recognition grounds gender equality advocacy in lived experience rather than abstract theory.

8. Strategic Priorities and Implementation Pathways

8.1 Immediate Actions (0-2 years)

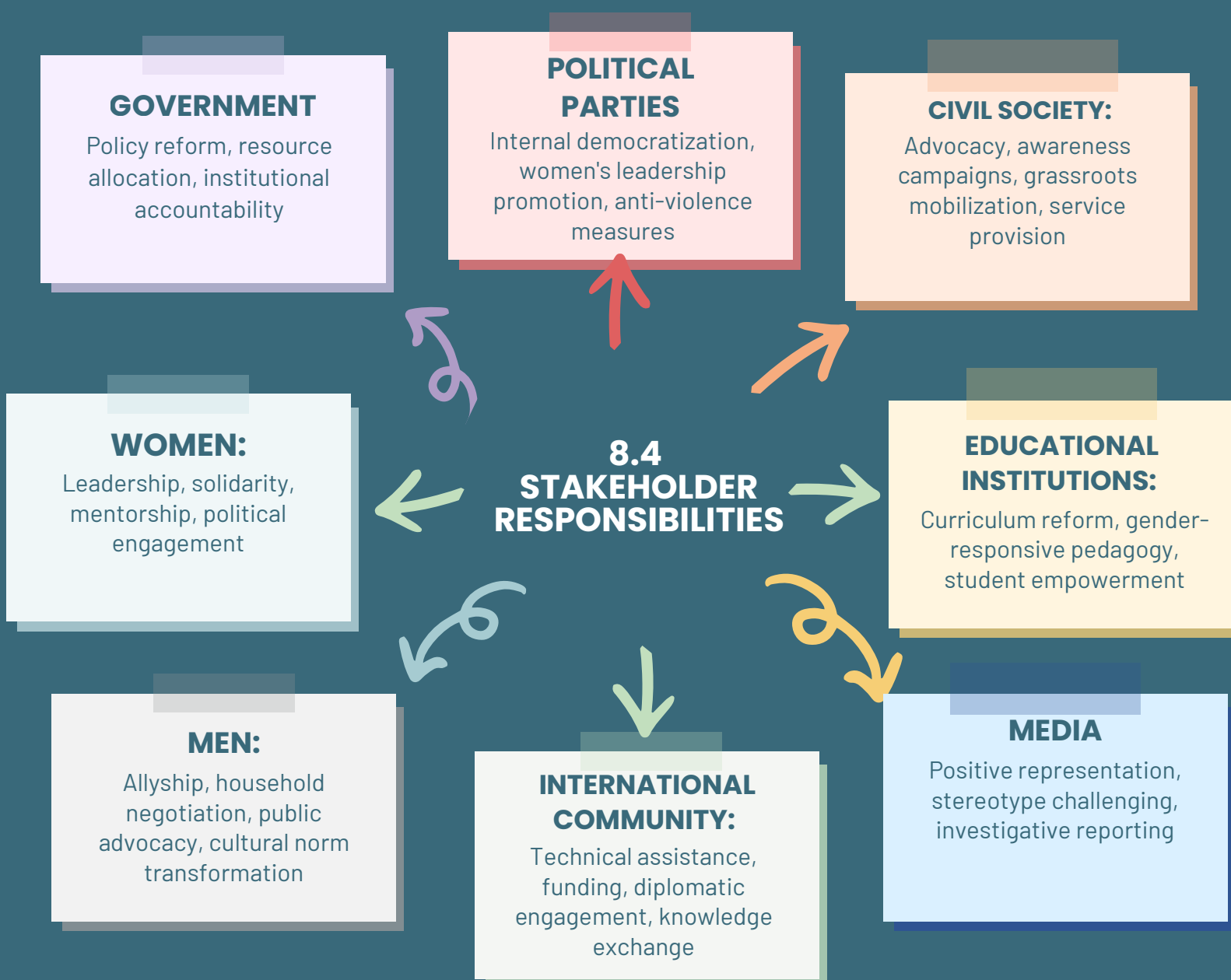
- Launch public awareness campaigns on women's political participation rights.
- Establish political leadership training programs.
- Strengthen legal protections against political violence.

8.2 Medium-Term Reforms (2-5 years)

- Implement party internal quota systems.
- Reform educational curriculum and teacher training.
- Create women's economic empowerment funds.

8.3 Long-Term Transformation (5-10 years)

- 1 Achieve cultural shift in gender norms and expectations.
- 2 Reach parity in political representation at all levels.
- 3 Integrate gender equality across policy domains.
- 4 Establish regional leadership in women's political participation.

Youth Messages

1. Legal equality alone is not enough – we need real transformation in power and resources to achieve women's effective participation in decision-making.

2. Political violence against women is not just physical – verbal abuse and systematic marginalization prevent women from full participation.

3. Our mothers are our role models – women who have shown strength and leadership in managing families and overcoming complex challenges.

4. We cannot achieve lasting peace when half of society is excluded from peace-making processes and governance structures.

5. Economic participation is fundamental – without financial independence, women cannot participate politically freely.

6. Transformation requires changing male attitudes and behaviors, not just empowering women.

7. Education must include political literacy and gender equality.

8. We need leadership training academies that prepare youth, especially young women, for effective political participation.

9. The awareness gap about UNSCR 1325 reflects failure in government communication and limited civil society outreach.

10. We need comprehensive interventions simultaneously – economic reforms, cultural transformation, and institutional accountability must happen together.

11. Reforms must go beyond quotas – we need internal party quotas, campaign finance reform, and real protection from political violence.

12. Participatory design is fundamental – women must lead the design, implementation, and evaluation of gender equality initiatives, not just be beneficiaries.

13. Integrating the WPS agenda into university curricula

14. Developing and implementing progressive/advanced leadership projects for both women and men.

15. Supporting student initiatives related to peace and equality

16. Strengthening partnerships between universities and decision-makers

17. Developing quotas from a numerical tool to an enabling pathway

Conclusions:

Women's political underrepresentation in the Kurdistan Region results from interconnected economic, social, and political barriers requiring simultaneous multi-level interventions. Effective gender equality strategies must address: Structural Transformation: Economic systems, educational institutions, legal frameworks. **Cultural Change:** Beliefs, attitudes, social norms, traditional practices. **Individual Empowerment:** Skills, confidence, networks, resources. **Collective Action:** cross-stakeholder collaboration and sustained commitment. The path forward demands political will, adequate resources, and long-term dedication. Yet the sophisticated analysis and constructive vision demonstrated by youth in KRI provides grounds for optimism that meaningful progress toward gender equality in peace and security governance is achievable.

Success requires moving beyond symbolic gestures (quotas without power, laws without enforcement, rhetoric without resources) toward substantive redistribution of political authority, economic opportunities, and social recognition. Only through comprehensive transformation can the Kurdistan Region fulfill its aspirations for inclusive, democratic governance that harnesses all citizens' talents and contributions regardless of gender. And the results of the analysis indicate that students at the University of Duhok have a relatively advanced awareness of the importance of women's participation in leadership and peacebuilding, but that this awareness clashes with traditional cultural and social structures.

The study confirms that empowering women within the framework of the WPS agenda requires: three themes: the first one is cultural reform parallel to legal reform, and the second one is Engaging young people as allies for change, third is Investing in education and training as strategic tools for sustainable peace

Center for Gender
Equality Studies
University of Duhok

UK International
Development

Partnership | Progress | Prosperity

WOMEN FOR WOMEN INTERNATIONAL
منظمة نساء من اجل نساء العالم

BWOD
Better World Organization
for Community Development

Contact Information

+964 751 548 1650

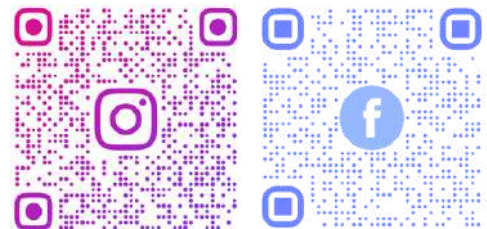
www.betterworldngo.org

betterworld@betterworldngo.org

Nahing Road, Malta, Duhok, Kurdistan, Iraq

Center for Gender
Equality Studies
University of Duhok

 UK International
Development
Partnership | Progress | Prosperity

BWOD
Better World Organization
for Community Development

بەرەف پشکداریه‌کا کارا:

دەنگی گەنجین دەهۆکی د ئەجیندایا "ژن ئاشتی و ئاسایش"
'فەهۆلینه‌کا راولێژکاری پشکداریکرنی'

فەهۆلینه‌کا شروقه‌کاری هاتیە بەرەهه‌مئینان د پرۆژی:
"دەنگین ئاشتی: بەرزکرنا سەرکردایه‌تیا گەنجان د ئەجیندایا WPS دا"

هاتیە بجهئینان ژ لایی:
ریخراوا Better World بو گەشه‌پیدانا جفاکی

ب هه‌ماهه‌نگی دگهل
زانکویا دهۆک - سه‌نته‌ری فەهۆلینین یه‌کسانیا جینده‌ری

ب پشته‌فانیا
نخیسینگه‌ها ده‌رفه‌ و کۆمۆنویلس و گەشه‌پیدانی (FCDO)

ب ریکا ریخراوا
Women for Women International

2026 – 2025

ئامادەكرنا ئەكادىمى

پ. ھ. زىرەقان ئەمىن عبداللە / كۆلىژا زانستىن مروفايەتى - زانكۆيا دھۆك

سەرپەرشت و دىفجوون

م. دلىن سردار زهدى / رىقەبەرا سەنتەرى خۆاندنىن يەكسانى يا جىندەرى - زانكۆيا دھۆك

سمىنار و دانىشتن ھاتنە برىقەبرن ژ لايى:

ئەھمەد ەلى مستەفا

ھەنان سەئىد يوسىف

ھىوا خەلىل دىوالى

ئىمان خالىد عىسا

شىروان جەمىل نەواف

زۆزك ەبدولقادر ھەمىد

چرا جەمىل مەھمەد

ويسام ەبدوللا سدىق

ئەمىرە بەركات شەمو

نۆھارا رىمۇن فرانسىس

بىنەر رىبەر خورشىد

لاورىن ھەزال مستەفا

زىلان بايەر عوبىد

ھەماھەنگىا پروژەيى:

سوعاد ەدنەن مەھمەد

سروشەت ەدوللا نورى

Table of Content

ABOUT	04
EXECUTIVE SUMMARY	05
SIGNIFICANCE OF THE STUDY	06
METHODOLOGY	07
STUDY CONTEXT AND ANALYTICAL FRAMEWORK	09
AWARENESS GAP: INTERNATIONAL FRAMEWORKS AND LOCAL KNOWLEDGE	10
PRIMARY BARRIERS: MULTI-DIMENSIONAL ANALYSIS	12
EDUCATIONAL SYSTEM CONTRIBUTIONS TO GENDER INEQUALITY	19
INTERNALIZED BARRIERS AND AGENCY WITHIN CONSTRAINTS	22
COMPREHENSIVE RECOMMENDATIONS: MULTI-LEVEL INTERVENTIONS	24
WOMEN'S QUOTAS: TEMPORARY OR PERMANENT SOLUTION	27
STRATEGIC PRIORITIES AND IMPLEMENTATION PATHWAYS	29
CONCLUSIONS	32

دەربارەى نامىلكەى

ل دويف باوهرى و بۆچوونىن سەنتەرى ڧەكۆلېنىن يەكسانيا جىندەرى (GES) - زانكۆيا دھوك ب ھەڧكارى دگەل رېكخراوا جىھانەكا باشتىر بۆ گەشەپېدانا جڧاكى (BWOCD) و ب پىشتەڧانيا نڧىسىنگەھا دەرڧە، كۆمۆنولس و گەشەپېدانى (FCDO) ب رېكا رېكخراوا ژنان بۆ ژنان يا نېڧدەولەتى (WfWI)، ود چارچۇڧى پروژى چاواتى يى (دەنگىن ئاشتىي: ب ھىزكرا سەركردايەتيا گەنجان ژ دھوكى د ئەجىندايا ژن، ئاشتى و ئاسايش دا، ئەڧ نامىلكە ھاتە بەرھەڧكرن. وبزافىن وى د ئاراستەكرىنە بۆ بلندكرنا ئاستى ھشيارىي وپىشكدارىكرنى د ئەجىندايا يى دا، پىرچەككرنا گەنجان، ب تايبەتى ژنىن گەنچ ونەو گەنجىن ژ جڧاكىن ئاوارە و كىمىنە (پىكھاتان)، ب زانىن و شارەزايىن داكۆكىكرنى، و رەخساندا سەكۆيان (Platforms) بۆ وان، داکو پىشكدارىي د گەنگەشە وچالاكىين جڧاكى دا بكەن. زىدەبارى ڧى چەندى، ئارمانچ ژى گەھاندن و ب ھىزكرا وان پەيامانە يىن گەنجان دارپىتىن، كو دشىن پىشتەڧانيا جىبەجىكرنا پلانا ھەرىما كوردستانى بۆ ئەجىندايا ژن، ئاشتى و ئاسايش (KAP) ل پەى برپارا ۱۳۲۵ يا جڧاتا ئاسايشا نەتەوین ھەڧكرتى دا بكەن.

پوختەیا جیبەجیکار

پشکداریا ژنان د ژيانا گشتی و سیاسی دا، نیکه ژ گریکین سهرهکی یین نه جیندایا (ژن، ناشتی و ناسایش). و باندورهکا ب هیژ هیه ل سهر گوهورینین جفاکی، و یا گرنکه بو ناشتیەکا بەردەوام، ب تایبەت د وان جفاکان دا یین تووشی مملانی و شەران بووین، یان د قوناغا پشتی مملانیان دانه، ب تایبەتی ل هەریمما کوردستانی - عیراق. وگەنج تەخەکا گرنگن د دووبارە دارپتتا گوتارا سهرکردایەتیا ژنان دا. ناکرنا ناشتی، و ب هیژکرنا خودان دەرکەفتنا جفاکی ل پابەندبوونین نه جیندایایی دا.

ل سهر فی بنەمای، ئەف فەکوڵینە ب شیوازی (پوکلیت) هاتیە، کو پیکولی دکەت ب شروقه کرنا دیتن و تیگەهشتنا قوتابیین زانکویا دھوک سەبارەت پشکداریا ژنان، و ناستەنگین روویرووی وان دبن، و میکانیزمین ب شیاندنا وان، هەر وەسا پیدفیا پشکداریکرنا ژنان وەک کاریگەرین راستەقینە د پرۆسەیین ناشتی دا. فەکوڵین پشتبەستن ل سهر شروقه کرنا بەبەتی دکەت کو ل سهر بنەمای پرسیارین گەنگەشی هاتینە نامادە کرن ژ لایئ کەسین ئەکادیمی یین پسپور د فەکوڵینین ناشتی و یەکسانیا جیندەری دا ل سەنتەری فەکوڵینین یەکسانیا جیندەری (CGES) - زانکویا دھوک، و ب ریکا راولژکاریین کویر و فوکەس گرۆپان (گرۆپین گەنگەشە کرنی) دگەل قوتابیین زانکویی ژ تایبەتمەندیین (بەشین) جودا یین ئەکادیمی دا. وروبنشتین گەنگەشە کرنی ژ لایئ گەنجین رایشانکری یین پرۆژە ی فە ب شیوازی هەفالبۆهەفالی هاتینە برێفە برن، ب سەرپەرشتیا و رایشانپیکرنا راولژکاریین سەنتەری (CGES) و ستافی پرۆژی (BWCD) بو مسوگەر کرنا پره‌نسیپین ئەخلاق، گشتگیری، و کوالیتیا برێفە برنی.

فەکوڵین سی جۆرین ناستەنگین پیکمە گریدای دەرخیستن: نهریتین جفاکی و کلتووری، سنووردار کرنین ئابووری، و پەراویزخیستنا سیاسی، کو ب تەرزەکی سیستەماتیک ژنان ژ پرۆسەیین ناشتی و پیکهاتین حوکمرانیی دوور دین.

سەرەرای کیمیا هشیاریی دبواری چارچۆفەیین نیفدەولەتی وەک برپارا ۱۳۲۵ یا جفاقا ناسایشا نیفدەولەتی، پشکداران تیگەهشتنەکا کویر یان پشکەفتی بو پره‌نسیپین یەکسانیا جیندەری و ناستەنگین بەرامبەر پشکداریا ژنان نیشان نەدا. ئەنجام وەسا دیار دکەن کو پشکەفتنا ب مان و راستەقینە پیدفی ب گوهورینەکا هەفدەم هیه د پیکهاتین ئابووری، نهریتین جفاکی، و سازیین سیاسی دا، ب پشتهفانیا دەستیوەردانین گشتگیر یین سیاسی و دەستیپشخەریین گوهورینا کلتووری.

گرنگيا ڦه ڪوليني

ڦه ڪوليني گرنگيا خو ژ فان خالين ل خواري وهر دگريتن:

1 پشته ڦانڪرنا سياسي ٽين گريڊايي ب هيڙڪرن وشياندا ڙنان و نافيڪرنا ناشتيني.

2 دهرستن وبلندڪرنا دهنگي گه نجان ل پاريزگه ها دهوڪي، ب تايهت قوتابيين زانڪويا دهوڪ، وهڪ هه ڦيشڪ د نه جيندايا (ڙن، ناشتي و ناسايش (WPS)) دا.

3 دابينڪرنا نه نجامين مهيداني بو برياردهران، لايه نين پهيوه نديدار ووهزاره تا خواندنا بلند، ژ بو مفاوه رگرتني د دارشتنا بهرنامه و سياسي تان دا.

4 پشڪداريا ڙنان بتني د نووينه راتيا سياسي يا فهرمي دا سنووردار نينه، به لڪوو فان لايه نان ڙي بخوفه دگريت:

A پشڪداريڪردن د بريارداني دا ل ناف خيزاني وچاڪي دا.

B پشڪداريڪردن د ڪاري مهدهني و خوبه خشي دا.

C رولي ڙنان د نافيڪرنا ناشتيني و نافيڙيوانيا جفاڪي دا.

نارمانچ

نارمانچا ڦه ڪوليني شروڦه ڪرنا ديتن و تيگه هشتنا قوتابيين (ڪور و ڪچ) بين زانڪويا دهوڪه سه بارهت ب پشڪداريا ڙنان د سه رڪردايه تي، نافيڪرنا ناشتيني، و پشڪداريا سياسي دا د چارچوڦي نه جيندايا (ڙن، ناشتي و ناسايش) دا.

رېبازا قەكۆلېنى

قەكۆلېنى پىشتىبەستىن ل سەر رېبازا چاۋاتى (Qualitative) كرىه ل برىكا فۆكەس گرۇپىن (گرۇپىن گەنگەشەكرنى) كو ژ نىزىكى ۱۵۰ قوتابىين كور و كچ، جفاكى مېئاندار، پەنابەر و ناۋارە پىك دەين، ب نارمانجا دياركرن وتىگەھىشتنا وان ئاستەنگىن كلتوورى، ئابوورى وسىياسى يىن روووبرووى ژنان دىن، ھەرۋەسا رۆلى پەرۋەردە وراھىنانى د بواری بهیزكرنا وان دا، و ھەلسەنگاندنا سىستەمى كۆتایا ژنان.

دىسان قەكۆلېن پىشتىبەستىن ل سەر شروقهكرنەكا بابەتى (Objective) يا ناقەرۇكا گەنگەشەين قوتابىان كرىه، ب رىكا:

۱ سامپلەك (نموونەك) ژ نىزىكى ۱۵۰ قوتابىين زانكۆيا دھوك ژ ھەردوو رەگەزان.

۲ پىشكدارىكرن ژ كۆلېژ وبەشەين جودا.

۳ نوونەرآتەكا ھەقسەنگ يا ھەردوو رەگەزان. ونوینزاتىيا جفاكى مېئەقادار، پەنابەر ودەر بەدەر.

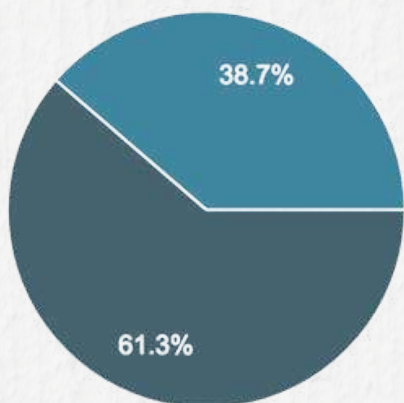
۴ جۇراوجۇرى د بسپۆرىين ئەكادىمى دا.

۵ رىكخستنا گەنگەشەين ل سەر وان بابەتەين كو ب شىۋەيەكى راستەوخۇ گریدای پرسىارین قەكۆلېنى قە.

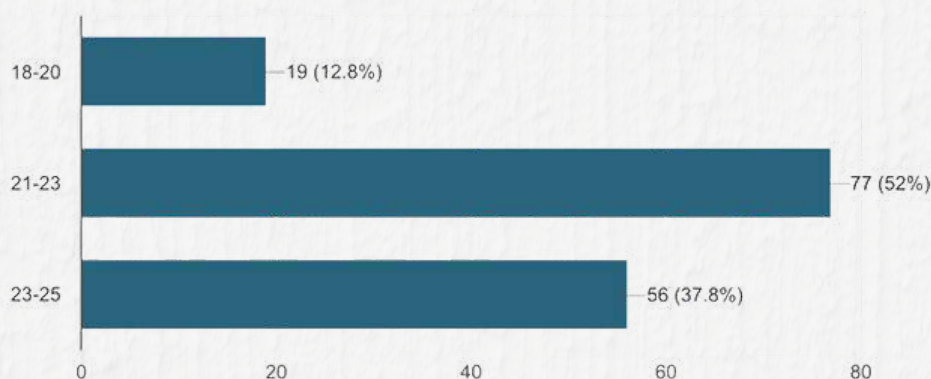
پاراستن و پره نسيپين ئه خلاقي

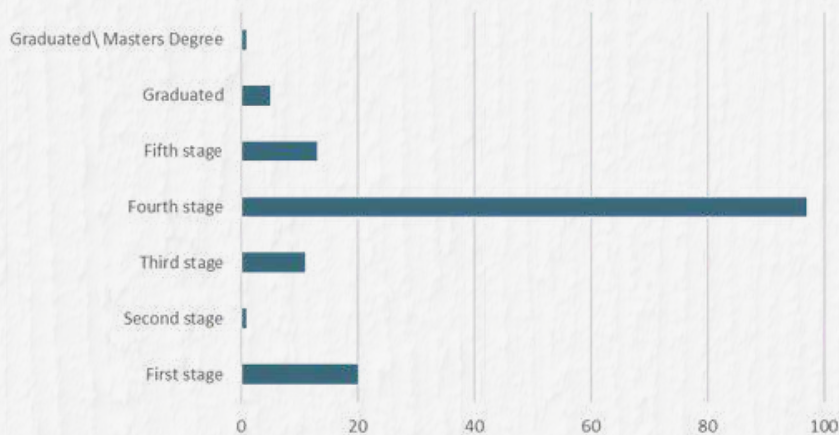
پشكدار سه بارهت ب ئارمانجا رايژكارين هاتنه ئاگه هداركرن. ههروه سا
بو وان هاته روونكردن كا دي چهوا ديتن و بوچوونين وان - بيئي ئاشكراكرنا
ناسنامه يي - د بهرهمه و دهرئه نجامين پروژهي دا هيئه بكارئينان.

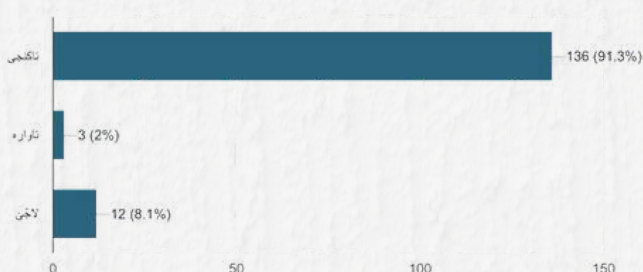
ويني ژماره (1)
رهگهزي پشكداربوويان

ويني ژماره (2)
ژيئي پشكداربوويان

ويني ژماره (3)
قوناغا پشكداربوويان

ويني ژماره (4)
جهي ئاكنجيوونا پشكداربوويان

ويني ژماره (5)
فهرمي يان نه فهرميا بابته تي بو پشكداربوويان

۱. چارچۆقى قەكۆلىنى وشیوازی شروقه كرنی

۱.۱ وینه وتیگه ههشتنا یه كسانیا جیندهری ل ههریما كوردستانی

ههریمی پینشكه فتنه كا بهرچاڤ د مافین ژنان دا تۆماركریه ل بهرامبهر پارچین دی یین عیراقی، ژ وان ژى كۆتایا ۳۰٪ بو ژنان ل په رله مانى، چاكسازین یاسایى بو چاره سهركرنا توندوتیژیا خیزانى، وزیده بوونا پشكداریا ژنان د خواندنى وكاركرنى د كهرتى گشتى دا. لى، هیشتا قالاتین مهزن د نأبهرا یه كسانیا یاسایى یا فهرمی وپشكداریا راسته قینه د پرۆسه یین بریاردانى دا ماینه. وهیشتا پشكداریا ژنان یا كیمه د فان بواران دا:

۱ پۆستین سهركردایه تیا بجهینانى: وهك وهزیران، پاریزگار.

۲ نورگانین پارتین سیاسى: وهك لیژنین جیبه جیكار، جفاتین نایدیولۆزى.

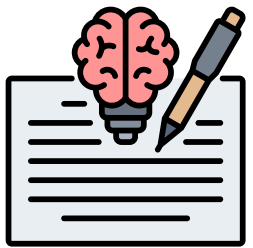
۳ سازین كهرتى نه منى: سهركردایه تیا پۆلیسان، فه رمانده ییا سه ربازى، دهزگه هین هه والگری.

۴ د پۆستین دادوهرى: ب تایبهت پۆستین بلند یین دادگه هی.

۵ سهركردایه تیا كهرتى تایبهت: دهسته یین كارگیرى یین كۆمپانیان، كۆمه له یین بازرگانى.

۲.۱ چارچۆقى تیورى یی شروقه كرنی

قهكۆلىنى چارچۆقه كى شروقه كاری یی فره - ناست بكار دئینیت، ب دانپیدان ب وئ یه كى كو ناستهنگ د فان ناستان دا كار دكهن:

ناستى نزم:

- كو ناستى تاكه كهسى: هه لویستین كهسى، باوهرى ب خۆبوون، شماره زایى، وپیفه رین جیندهرى یین ناخه كى نه.
- ناستى خیزان كو پيشبینین خیزانى، بهرپرسیاریتین نأ مالی، وپشتهبسته نا بوورى ب خوقه دگرن.

ناستی نأفین:

- کو ناستی سازی پیکهاتین پارتین سیاسی، سیستمین هه لبرارتان، چارچوقین یاسایی، و ژینگه ها سیاسیته تی.
- ناستی پیکهاته یی: سیستمین نابووری، سازی پهره رده یی، وینی میدیایی، و په یوه ندیین د نأفبهره ده ولت و جفاکی دا.

ناستی گشتی یی به رفره:

- وهک ناستی جفاکی یی پیک دهیت پی شه رین جفاکی، پراکتیزه کرنین کلنووری، پیکهاتین عه شیره تی، و توری هه فالان. تیگه هشتن ژ کیمیا پشکداریا سیاسی یا ژنان پیدقی ب شروفه کرنا وی چندی هه یه کا چوا نه ف ناسته کارلیکی دگه ل نیک دکهن بۆ دروستکرنا کومه کا به ربه ست و سنووردارکرنا کو نیکدو ب هیژ دکهن.

۲- قالاتیا هشیاریی: چارچوقین نیقده وله تی وزانینا خوه جی

۱-۲ کیمیا شماره زایی ب بریارا ۱۳۲۵ یا جفاقا ناسایشا نیقده وله تی (UNSCR 1325)

نیک ژ نه نجامین سهرنجراکیش د هه می راویژکاریان دا، نه بوونا شماره زاییا پشکداران بوو ب بریارا ۱۳۲۵ یا جفاقا ناسایشا نیقده وله تی، نهوا نه جیندایا (ژن، ناشتی و ناسایش) دامه زانندی. سهره رای پابه ندبوونین فهرمی بین حکومتا هه ریما کوردستانی ب جیبه جیکرنا فی چارچوقه یی، قوتابیین زانکویی - کو نوونه راتیا گه نجین خوانده فان و هشیاری سیاسی دکهن - زانینه کا پی شه وخت و سنووردار هه بوو سه باره ت بیاری و نه جیندی.

1. نأفه روکا بریاری و هه رچوار کوله کین وی (پشکدار، پاراستن، خوپاراستن، هاریکاری و فه ژاندن).
2. پیکه هی وی یی یاسایی وهک بریاره کا پابه نکار یا جفاقا ناسایشا نیقده وله تی.
3. پلانا نیشتمانی یا هه ریما کوردستانی بۆ جیبه جیکرنا بریارا ۱۳۲۵.
4. په یوه ندیا بریاری ب هوکمرانی و نأفاکرنا ناشتی فه ل هه ریما کوردستانی.

نه ف قالاتیا هشیاریی ره نگفه دانا چهند خاله کان بۆ ژوان:

1. کیماسیین پروگرامین خواندن: یاسایا نیقده وله تی یا مافین مروقی ب شیوه یه کی تیروته سه ل د پروگرامین زانکویی دا جهی خو نابین، یان ژی ب درسته ای ناگه ن، یان ژی نابنه زانینه کا خورستی ل ده ف قوتابیان.
2. سهرنه که فتنا گه هاندنی ژ لایی حکومتی فه: جیبه جیکرنا بیی هه بوونا هه لمه تین هشیارکرنا گشتی بریفه دچیت.
3. قالا هیین جفاکی مه ده نی: گه هاندنا سنووردار بۆ ته خا گه نجان سه باره ت دبیاقی چارچوقه یین یه کسانیا جینده ری.

۲- ڦالاتییا هشیاریی: چارچوڦین نیڦدهولهتی وزانییا خوهجی

۲-۲ تیگه هشتنه کا چه مکی یا ب هیژ سهره رای هه بوونا ڦالاهی د زانییا فه رمی دا

د ده مکی دا شماره زایی ب تایبته دگهل بریارا ۱۳۲۵ نه بوو، پشکداران تیگه هشتنه کا پیشکه فتی بو چه مکی په یوه نیدیار هه بوو:

جوداهییا د ناقبه را ره گهز (Sex) و جیندهر (Gender) دا

قوتابیان ب روونی دیارکر کو جیندهر ناماژه یه بو رول، رهفتار، و پیشبینی جفاکی یین دروستکری نه، نهک تایبته تمه نیدیین بایولوژی. وان دان ب وی چهندی دا کا چهوا پیفهرین کلتووری دهلیشان ب شیوه یه کی جودا بو زهلام وژنان دادریژن.

سیسته مین کوتا ومیکانیزمین هه لیزاردنی

پشکداران شماره زایی دگهل کوتایا ۳۰٪ یا بهرله مانی کوردستانی نیشان دا، وتیگه هشتن هه بوو هه م بو نارمانجا وی (مسوگه رکرنه کیتمترین ناستی نوینه راتیا ژنان) وهه م بو سنووردارکرنین وی (رووکه شی Tokenism)، نه بوونا دهسته لاتا راسته قینه.

پره نسیپین پشکداریا سیاسی

کوده نگیه کا ب هیژ هه بوو کو پیدقیه ژن ب شیوه یه کی کارایانه پشکداریی بکن د:
1. دهسته یین یاسادانانی و دارشتنا سیاسه تان دا.
2. بریاردانا بجهننایی و کارگریا گشتی.
3. سازیین دادوهری وشروڦه کرنا یاسایی.
4. حوکمرانیا کهرتی ناسایشی وپروسه یین ناشتی.

پیکه گریدان

دانپیدان ب وی چهنی کو جیندهر تیگه لی چین، نه ته وه، ناین، و جوگرافیایی دبیت بو دارشتنا دهلیقه و بهر به ستین ژنان. نه ف بنه مایی چه مکی ریک خوشکر بو نه جامدانا گفتوگویی به ره مدار پشتی کو راویژکار وناسانکاران زانییا هه بووی (یا قوتابیان) دگهل چارچوڦی بریارا ۱۳۲۵ گریدای، نه ف چهنده زی پوتینشیال و شیانه کا مه زن نیشان ددهت بو دهسته پیشخه ریین بلندکرنا ناستی هشیاریی.

۳- ناسته‌نگین سهره‌کی: شروقه‌کرنه‌کا فره - ره‌ه‌ند

۱-۳ پيفه‌رين جفاکي-کلتووري: سنووردارکرنه زال

د هه‌می راولوژکاران دا، فاکته‌رين جفاکي-کلتووري وهک به‌ربلاوترين و بنه‌ره‌تيرين ناسته‌نگ بو پشکداريا سياسي يا ژنان ده‌رکه‌فتن. پشکداران ب به‌رده‌وامی ناماژه ب هه‌لويس‌تین جفاکي وپیکه‌اتین نه‌ریتی ددان، وهک (مه‌زنترين ناسته‌نگ) کو پشکداريا ژنان د کاروباري گشتی دا سنووردار دکه‌ت. وبه‌ربه‌ستین کلتووري وهک مه‌زنترين هه‌فرکی هاتنه ده‌ست‌نیش‌انکرن. پيفه‌رين جفاکي وپیش‌بینین پیشوه‌خت یان (نیرینین چه‌سپایی) ب هیژ فه سهرکردایه‌تیی ب زه‌لامینیی فه گری دده‌ن، د ده‌مه‌کی دا ژن ب پرانی د رولین نه‌ریتی دا وه‌سا ماینه. نه‌ف هه‌فرکیه فان خالان بخو‌فه دگرن:

۱-۱-۳ نیرینین پیشوه‌خت جینده‌ری و دیارکرنه رولان

باوه‌ریین کلتووري یین کویر چه‌سپایی، ژنان د چارچو‌قی کارین ناف مالی دا سنووردار دکهن، د ده‌مه‌کی دا سیاسه‌تی وهک پاوه‌نه‌کی زه‌لامان (نیرینه) پیناسه دکهن:

دیارکرنه چارچو‌قی ناف مالی:

1. ناسنامه وبه‌هایی سهره‌کی یی ژنان ژ رولیی وان وهک هه‌فرین، دایک، وبریقه‌به‌ریین مالی ژیده‌ری خو وه‌ردگريت.
2. هیقی ونارمانجین پیشه‌یی، ب تایه‌ت یین سیاسی، دگه‌ل نمونه‌یین بلند یین (میینیی) د هه‌فدژن.
3. ده‌رکه‌فتنا گشتی (ل پیش چاقان) و ره‌فتارین گری‌دای ب لیگه‌پیانئ ل ده‌سته‌لاتی، وهک ره‌فتارین دوور ژ میینیی یان ژ لایی نه‌خلاقیی فه جهی گو‌مانی ده‌یته دیتن.
4. داب ونه‌ریتین عه‌شیره‌تی: د هنده‌ک جفاکان دا، پيفه‌رين عه‌شیره‌تی پشکداريا ژنان د ژيانا گشتی دا سنووردار دکهن. د هنده‌ک حاله‌تین توند دا، خیزان ریکی نادهن ژن خواندنا خو تمام بکهن.
5. نیرینین پیشوه‌خت یین جفاکي: جفاک زور جارن تیگه‌هشتین سنووردار سه‌باره‌ت ب شیانین ژنان ب هیژ دکه‌ت. ل هنده‌ک نمونه‌یان، دژایه‌تیکرن ژ لایی ژنین دی فه وهک نیک ژ هه‌فرکیین هه‌ره ب زیان و مه‌ترسیدار هاته نیشاندان.
6. پیکه‌اته‌یین پاریزگار و بچویک: هنده‌ک ده‌فهرین پاریزگه‌ها دهوکی هاتنه دیارکرن، کو ل ویری ره‌نگه پیکه‌اتین جفاکي یین پاریزگار ده‌رکه‌فتن، هه‌بوونا گشتی، وپشکداريا ژنان سنووردار بکهن.

گومانگرن ل نشاره زایي و ژیهاتیبوونا سیاسی:

ناسته نگین سیاسی بخوڤه دگرن؛ کیمیا باوه ریی ب شیانین سهرکردایه تیا ژنان، زالبوونا پارتین سیاسی، و مهیلا ده ستنیشانگرن ژنان د پوستان دا ب شیوه یه کی سیمبولیک یان روویکه شی ل شوینا ب هیژکرن و ان ب ده سته لاتا ه کا راسته قینه.

1. گریمانه یین به ربلاڤ هه نه کو ژن شیانین هزی، سه قامگیریا سوژداری، ولیهاتیبوونا بریاردانئ نینه ل ناستئ سهرکردایه تیئ.
2. سیاست و حوکمرانی د چارچوڤه کی وه سا دا دهینه دانان کو پیدڤی ب وان سالوخته تان هیه یین ب شیوه یه کی نهریتی ب پیڤهرین سهرکردایه تیا زه لاملان ڤه گریډای (وهک توندی، هیژشبه ری، و هژکرن ستراتیزی).
3. هه لوپست و بوچوونین ژنان یین سیاستئ وهک سوژداری، ساده یی، یان نه - پراکتیکی دهینه پشنگو هافیتن.

سزایین جڤاکی بو ده رکه فتن ژ پیڤهران (یاخیبوون):

1. نه و ژین کاری سیاسی دکهن روویپروری خرابوونا ناف و دهنگی، گوڤوگوتکان دبن و دکه فنیه ژیرپرسیارین نه خلاقئ.
2. خیزان تووشی فشارین جڤاکی وله که داربوونا (Stigma) نه گهری دبن ده می ژن و کچین وان ده رکه فتن گشتئ هه بیت.
3. په راویزخستنا جڤاکی وسزایین گریډای ب وی ڤه هاندهرین ب هیژ (بو دوورکه فتن ژ سیاستئ) دروست دکهن.

نه ڤ وینه یا پیڤشوهخت نه بتنی د جوداکاریین ناشکرا دا دیار دبن، به لکوو د سهرده ریین روژانه یین نه دیار، پراکتیزه کرنین دامه زراوه یی، و تیگه هشتنا که سی ژی دا په نگڤه ده ن کو پیگڤه خواست و مهره مین سیاسی یین ژنان سست دکهن.

۳-۱-۲ پیکھاتین عەشیرەتی وریکخستین جفاکی یین پاریزگار:

ریکخستنا جفاکی یا هەتا رادەیهکی عەشیرەتی ل هەریما کوردستانی، پلەبەندیا جیندەری ب ریکا چەندین میکانیزمان بەردەوام دکەت:

سیستەمێن دەستەلاتا بابسالاری:

- 1 جفاتین سەرکردایەتیا عەشیرەتان (کوچک، یان دیوانخانە) وەک پاوەنەکی تایبەت یی زەلامان دەمین.
- 2 بریارین خیزانی و جفاکی ل دویف شێوازی دەستەلاتا زەلامان دچن.
- 3 تیگەهی نامیسی جەختی ل سەر کۆنترۆلکرن زەلامان بۆ رەفتار و هاتنووچونا نەندامین مینە یین خیزانی دکەن.

پراکتیزە کرنین هەقزینی و خیزانی:

- 1 نەریتین هەقزینیا پێشوەخت (سەرەرای مەرجین یاسایی یین ژیی هەقزینی) ناستی بدەستفەنینانا خواندنی سنوردار دکەن.
- 2 فشار بۆ دروستکرن خیزانین مەزن بەرپرسیاریتین بەردەوام یین ناف مالی دروست دکەن.
- 3 لەکەداربوونا گریدای بەردانی و پەنەنسیپین هەزا بخوەدانکرن زارۆکان، پشتبەستنا نابووری یا ژنان ل سەر هەقزینی ب هیزتر دکەن.
- 4 نالنگاریین پەیوەندیدار ب خیزانی فەگەلەک ژن پشتبەستنا کە باش ژ هەقزین و خیزانین خۆ ب دەست نایخن.
- 5 فاکتەرین خیزانی: کیمیا پشتبەستنا خیزانی پشکداریا ژنان سنوردار دکەت. پششبینی ژ ژنان دەیتە کرن رۆلین فرەجۆر یین نافمالی برێفە ببن، و باوەریەکا بەردەوام هەیه کو بەرپرسیارەتیا سەرەکی یا ژنی ب تنی د چاقدیریکرن زارۆکان و ئەرکین ناف مالی دا یە. ب نەگەر پشقرین جفاکی، ژن د رۆلین نەریتی یین کابانووبوونی (ژنا مالی) دا دەیتە دانان، کو نەفە پشکداریا وان کیم دکەت.

شروقه کرنین ئاینی یین پاریزگار:

- 1 بکارنینانا دەقین ئاینی ب شێوەیهکی ژینگرتی بۆ بەهانا جوداکرنا پەگەزی و دەستەلاتا زەلامان.
- 2 سەرکردەیین ئاینی زۆر جار رۆلین جیندەری یین نەریتی (کەفن) ب هیز دکەن ل شوینا پششخستنا شروقه کرنین یەکسانخواز.
- 3 سەرکردایەتیا ئاینی یا گشتی بۆ ژنان (رۆلین پششخستنی / نیمامەت، زانایین ئاینی) تا رادەیهکی مەزن هەر یا سنوردار یا قەدەغەکریه.

وپاریزگاریا عەشیرەتی تیکەلی سیاسەتا پارتان دبیت، چونکی پارتین سیاسی بۆ کۆمکرن دەنگان پشش ب تۆرین عەشیرەتی د بەستن، ئەف چەندە ژ پەربەستان دروست دکەت بۆ گونجاندنی دکەل پشقرین جیندەری یین نەریتی ل شوینا روویرووی بوونا وان.

۳-۱-۳ بهرگریا جفاکی وتیچوویین جفاکی:

نهو ژنن کارئ سیاسی ههلبژین، تووشی چهن دین جورین رینگری و بهرهنکاریان دبن:

نالنگاریین بریفه برنا ناف ودهنگی:

- 1 دهرکهفتنا سیاسی یا ژنان دکهته بن چاقدیریهکا هویر یا پوخسار، رهفتار و ژيانا کهسی دا.
- 2 بانگهشه وتومهتین رهفتارین نهگونجای پیدقی ب وی چهن دی ههیه کو ژن بهردهوام د دوخا بهرهفانیکرنی دا بن.
- 3 بابهتین گریدای ب (نامیسا خیزانی) لاوازیی بهرامهر ژنافبرنا کهسایهتییی دروست دکهن.

توندوتیزی وتوقاندن:

- 1 بیزارکرنا زارهکی وفتارا دهروونی.
- 2 کهفین نهمنی یین جهستهیی ل دژی ژنن سیاسیهمدار وخیزانین وان.
- 3 بهراویزخستنا جفاکی ژ توری جفاکی وکومبوونین خیزانی.

۳-۲ سنوردارکرین نابووری: نه یهکسانی ژیده ران وتیچوویین دهلیقهی

بهرهستین نابووری ههم وهک رینگری راستهوخو بو پشکداریا سیاسی کار دکهن وههم وهک میکانیزمین ب هیژکرنا سنوردارکرین جفاکی کلتووری. بهرهستین نابووری بخوڤه دگرن: سنورداریا سهرهخویا دارایی و لاوازی دهلیقین ب هیژکرنا نابووری، کو شیانین ژنان بو پشکداریکرنهکا کارا د پوئین گشتی وسهرکردایهتییی دا کیم دکهن. مهزنترین ناستهنگ ژنهبوونا سهرهخویا دارایی پهیدابوویه.

۳-۲-۱ تیچوویین دهلیقهی وههژاریا دهمی

پشکداریا سیاسی پیدقی ب وهبهرهینانهکا مهزن یا دهمی ههیه، کو دبیته نهگهری ژ دهستدانا داهاتی، ونهف زیانه ب شیویهکی نهههفسهنگ دکهفیتته سهر ملی ژنان.

بو نمونه پیدقیین دهمی یین چالاکیین ههلمهتان:

- 1 نامادهبوون د گردبوونهوان دا، دیتنا دهنگدهران، و ههماههنگیکرنا خوڤهخشان.
- 2 مهراختن بو دهفهرین گوندنشین وچفاکین دوور دهست.
- 3 چالاکیین دروستکرنا پهیوهندیان و نأفاکرنا ههفپهیمانیان.

تیچوویین وهبهرهینانی د پهروهردی دا:

- 1 باوهرنامهیین بلند وپیشهیی رۆژ بو رۆژی بو باوهریپیکرنا سیاسی پیدقیتر دبن، پیدقی ب پاره، ده، و دهستبهرداربوون ژ داهاتی ههیه.
- 2 وهبهرهینانا پهروهردهیی بو ژنان زور جاران دهیتته پشتگوهاقیتن دهمی ژیده رین پاری خیزانی کیم بن.
- 3 دهستگههیشتن ب دهلیقین گهشهپیدانا پیشهیی وهک بهرنامهیین راهینانی ب زهحمهته ژبهربابه ندبوونین خیزانی.

نهف دیاردهیا باری سنی قات (کاری بهرههمدار، کاری زاوژی وخیزان، وپشکداریا سیاسی) پیشبینین نه لوژیکی دروست دکهن کو تایبتهن ب ژنان بتنی فه.

۳-۲-۲ ھەژاريا سەرمايەي و دەستگە ھىشتن ب سەرمايەي

كۆنترۇلا سنوردار ل سەر ژيدەرئىن بەرھەمدار، دەستھەلاتا سياسى يا ژنان لاواز دكەت:

دەستگە ھىشتن ب خزمەتگوزاريئىن دارايى:

- 1 بانك وسازيئىن قەرئىن بچويك لايەنگيرىەكا جىندەرى نىشان ددەن، داخوازا كەفيلئىن زەلام دكەن ژن نەشئىن دابىن بگەن.
- 2 كارين ژنان د كەرتيئىن كيئىم سەرمايە و نە فەرمى دا كۆم دبن كو شيانا گەشەسەندنىئى تئيدا سنوردارە.
- 3 پەتكىرنا پئيدانا قەران، پىشتبەستنا نابوورى ل سەر نەندامىن زەلام يئىن خيژانىئى بەردەوام دكەت.

دوورخستىن ژ تۇرئىن پيشەيى:

- 1 كۆمەلەيئىن بازىرگانى، ژوورئىن بازىرگانى، وسەندىكايئىن پيشەيى ھىشتا د بن كۆنترۇلا زەلامان دانە.
- 2 ۋالاھيئىن دروستكىرنا پەيوەندىئىن نە فەرمى (وەك يانەيئىن بازىرگانى و شوينئىن جفاكى) ژنان دوور ديئىن.
- 3 سەرمايا پەيوەندىان يا گىرنگە بۇ كۆمكىرنا ھارىكارىئىن دارايى بۇ سياسەتى و ئافاكرنا ھەفپەيىمانىان، د ئاف تۇرئىن زەلامان دا كۆمبوويە.

۳-۲-۳ جوداكرنا بازارى كارى

جوداكرنا پيشه يى ژنان به ره ف كه رت يى ريك يى سنوردار هه يى دبه ت بو گه هشتن ب سهر كر دايه تيا سياسى:

پيگه گر يدانا چين وتوخان:

1 ژن يى ته خا بلند يى خوه دان سامان وپه يوه ندي يى خيزانى، هنده ك جاران دش يى سهر بكه ف ن ل سهر به ربه ست يى نابوورى.

2 ژن يى ته خا نافي ن و خوارى رووي پرووى زيان يى ل سهر نيك كو مبووى دبن.

3 نه په كسانيا نابوورى د نافي هرا ژنان دا، ده ليف يى سياسى يى جودا دروست دكه تن.

۳-۳ توندوتيزيا سياسى وپه راوي زخستنا دامه زراوه يى:

۳-۳-۱ جور يى توندوتيزيا سياسى ل دژى ژنان:

توندوتيزيا سياسى د نافي هه مى راوي زكار يان دا وه ك ناسته نگه كا مه زن ده رك هفت، كو ب چه ندين شيوازي ن جودا خو نيشان دده ت:

توندوتيزيا زاره كى وده روونى:

1. هيرش يى كه سى ل سهر پوخسار، جلوه رگ، ديروكا خيزانى، وپه يوه ندي يى تاي به ت.
2. سفاكي يى سيكسى ولاواكرنا كه سايه تى يى ژ رويى ره وشتى فه.
3. كي مكرنا گرنگيا هه لويست يى سياسه تى يى ژنان وديتنا وان وه ك كار فه دان يى سوزدارى ل شوي نا به لگه نامه يى بابته تى.
4. خستنه ژير پرسياريا دلسوز يى بو دوز يى نه ته وه يى / نه تنى ل سهر بنه مايى جينده ر.

توندوتيزيا ديجيتالى (ئه لكترونى):

1. هه لمه ت يى ري كخستى يى بي زارك رنى ل پلاتفورمى سوشيال ميديا يى.
2. به لافكرنا هه تكبه ري يى چي كرى، وينه يى ده ستكارى تيدا كرى (فو توشوپ) يان ژيريا ده ستكر، و زانيار يى نه راست.
3. هيرش يى نه لكترونى يى ري كخستى، ناشكراكرنا زانيار يى تاي به ت، وچا فدي ريك رنا نه لكترونى.
4. بكار ينانا پلاتفورم يى ديجيتالى بو مه زكرنا شيوازي ن نه ريتى يى لاواكرنا كه سايه تى يى.

دورخستنا سيسته ماتيك:

1. بي به هر كرنا ژنان ژ ده ستگه هشتن ب پيگه ه يى برياردانى يى نه فه رمى وه ك كو مبوون يى دره نكي شه ف، يانه يى جفا كى، كو مبوون يى نه - فه رمى) كو دانوستاند يى راسته قينه تيدا روودده ن.
2. راسپاردن ب وه زاره ت يى (نه رم) وه ك: كاروبار يى ژنان، چا فدي ريبيا جفا كى، په روه رده، د ده مه كى دا زه لام كو نترول ا وه زاره ت يى (به يى ز/سهره كى) دكه ن (دارايى، به رگري، نافي خو، ده رفه).
3. سنوردار كرنا ده مى ناخفتنى د كه نكه ش يى په رله مانى و كو مبوون يى پارتان دا.
4. بريار يى نه رخانكرنا بودجه وژيده ران بيى وه رگرتنا ديتنا ژنان ده ينه دان.

تيكدا نا جه سته يى وتوندوتيزى:

1. كه ف يى راسته وخو يى توندوتيزى ل دژى ژن يى سياسه تمه دار وخيزانى وان.
2. تيكدان وزيانگه هاندى ب نفيسينگه ه يى هه لمه ت يى هه لژاردنان، ترومبيل، ومالان.

توندوتيزيا سياسى نه بتنى كارت يكرنى ل ژن يى سياسه تمه دار دكه ت، به لكوو ل زه لام يى هه فپه يمان يى وان ژى دكه ت يى پشته فانيا په كسانيا جينده رى دكه ن، ونه فه ژى دبته ريگر به مبه ر نافيكرنا هه فپه يمان يى د نافي هرا هه ردوو ره گه زان و داكويك رنا پيشكه فتيخواز.

۳-۲-۳ سنوردارکرنین سیستهمی کۆتایی

چاکسازییا بی نافرۆک کۆتایا ۳۰٪ یا پەرلهمانی کوردستانی رهخهییڤن بهرفرهه ل دویتف خۆ نینان سهبارهت ب کهلینا د نافراره نوونهراتیا فرهمی و دهستهلاتا راستهقینه، ژ چه ند رویهکان فه:

2

ب هیزکرن ستهیریوتایان (وینهییڤ چهسپایی):

1. میکانیزمین کۆتایی تیگههشتنهکا دروست دکهن کو ژن ب نهگهراکیم شیانیی پیدقی ب هاریکاریا تایهتن.
2. پرومالا میدیایی جهختی ل سهر (کۆتا) دکهت ل شوینا شمارهزایی ودهستکهفتین تاکهکهسی.
3. سیاسهتهدارین زهلام دهستیوهردان وپیشنیارین ژان وهک بهرهمی (نیمتیاژاتین دهستکرد) دبینن نهک ل سهر بنهمایی شایستهیی.

1

رووکهشی وههبوونا سیمبۆلیک:

1. ژن کورسیین کۆتایی پر دکهن لی کارتیکرن ل سهر بهرنامهیین پارتان، نهولهویهتین یاسادانانی، و تهرخانکرن ژیدهران نینه.
2. پەرلهمانتارین ژن وهک (دیمهن/رووکهش) کار دکهن بۆ رازیکرن بهخشهرین نیفدهولهتی و رهخهگرین جفاکی مهدهنی بیی دابهشکرنهفهیا دهستهلاتا راستهقینه یا بریاردانی.

4

نوونهراتیا سنوردار یا پیکههگریدای:

1. میکانیزمین کۆتایی تیگههشتنهکا دروست دکهن کو ژن ب نهگهراکیم شیانیی پیدقی ب هاریکاریا تایهتن.
2. ژنن گوندنشین، کیمینهنه، و ژنن داهات کیم هیشتا نوونهراتیا وان یا کیمه.
3. پابهندبوون ب کۆتایی ب ریکا بنهمایهکی جفاکی یی بهرتنگ بهست فه دهیت نهک گشتگیریهکا بهرفرهه.

3

نهبوونا ژیرخانا پشتهفانیی:

1. چه بهرهینانین ههقیچ نینن د بیافی چاقدیریکرن زارۆکان، فهگوهاستن، ناسایش، یان راهینانا سیاسی.
2. رینمایین دارایی یین ههلمهتین ههلبژاردتنان، نهو زیانین ژان یین گریدای ب ژیدهران فه پشتگوه دهاقیژن.
3. دوکمپرانیا نافخویی یا پارتان پلهبهندیا زهلامی زال دپاریژیت سهرهرای پابهندبوون ب کۆتایی د پوستین گشتی دا.

سیستهمی کۆتایی چارهسهریی بۆ نیشانان دکهت (کیمیا ژمارهیی یا نوونهراتیی) بیی چارهسهرکرن نهگهران (پهراویزخستنا نابووری، جوداکاریا کلتووری، دوورخستنا سیاسی)، کو نهفه د نهجام دا دبیته یهکسانیا فرهمی (شکلی) بیی ب هیزکرن راستهقینه.

۴- بەشداريا سيستەمى پەروەردەيى د نە يەكسانيا جىندەرى دا

سازيىن پەروەردەيى د ھەمان دەم دا ويىنەيىن چەسپاندىا جىندەرى ب ھىز دكەن و
نوونەراتيا شويىن گۈھۈرىنى ئى دكەن.

۴-۱ نەقەرۇكا پىرۇگراممى خاوندنى و نوونەراتيكردن سەرھات و گىرانەوھيىن دىروكى:

چىرۇكا مېژوويى:

1. پەرتووكىن قوتابخانى جەختى ل سەركردهيىن سياسى، فەرماندەيىن سەربازى، كەسانىيىن
ھزرى وپالەوانىن نىشتىمانى يىن زەلام دكەن.
2. بەشداريىن دىروكى يىن ئان ھاتىنە پەراويزخستن يان ھەر نىن
3. ئىن دەگمەن وديار وەك (لەيلا قاسم، مارگرىت جۇرچ) ب حالەتتىن دەرگەفتى ئ دياردى دەينە
نىشاندان نەك ب نوونەرىن دەستھەلات وشيانىن ئان ب كشتى.

كانۇنىن ئەدەبى و كلتورى:

1. لىستىن خاوندنا پىدقى ب پىرانى نئىسەرىن زەلام بخۇفە دگرن.
2. نئىسەرىن ئن بۇ كەرەستەيىن تەمامكەر يان ئارەزومەندانە دەينە دوويرئىخستن.
3. بەرھەمىن كلتورى وەك پاوونەكى سەرەكى يى زەلامان دەيتە ويىنەكرن.

پەروەردەيا مەدەنى و سياسى:

1. وانەيىن گرېداى سيستەمىن سياسى، سازى، وپرۇسەيان ب دەگمەن باس ل داينامىكەتا
جىندەرى دكەن.
2. كىميا نووينەراتيا ئان وەك ئالنگارىيەكا كوكمپانىي ناھىتە شرۇفەكرن كو پىدقى ب
چاكسازيى ھەبىت.
3. پەروەردەيا ھاوئاتيپوونا ديموكراسى سەرئەكەفتىە د جەختكرنى ل سەر مافىن سياسى يىن
يەكسان يىن ئنى.

۴-۲ پراكتيزه كرنين پيداگوچى ودايناميكه تا پولى لايه نگرى

جىندهرى يا ماموستاي:

1. خالين پورهدهي پيشبيني جىندهرى سهارهت ليهاتيوونا بابتهان هه نه (كوپ دبىركارى/زانست دا باشتىرن، كچ د زمان/هونهر دا)
2. بشيوازين هاندانا جودا، بزارده يين نه كادىمى وهىمىن پيشه يى يين قوتابيان دادريزن.
3. رينمايكرنا نه كادىمى قوتابيين تا راده كى كچ به ره ف پيشه يين نه ريتى يين ميينى د بهت.

دابه شيوونا ده ليثين سهر كرده يه تى:

1. دوكمپرانيا قوتابيان وپوستين سهر كرده يه تى (ل قوتابخانى) زور جاران ل ژير دهسته لاتا زه لامان (كوپان) دانه.
2. ده ليثين ناخفتنى ل پيش خه لكى و ديبه يتان ب ريزه يه كا نه هه فسه نگ دده نه قوتابيين كوپ.
3. چالاكيين ده ره فى پروگرامى خواندى (وه رزش، سياست) پشته فانيه كا زيده تر وه ردگرن به راورد دگهل چالاكيين نه ريتى يين كچان.

۴-۳ ناسته نگرين پيكهاته يى د گه هشتن ب پورهده يى دا

جودا هيئن گوند وباژىران:

1. سنوردارى وكيما قوتابخانين ناماده يى ل ده ره رين گوندنشين ب شيوه يه كى نه هه فسه نگ كارتىكرن ل كچان دكهت.
2. خيزان دوو دلن ژ هنارتنا كچين خو بو قوتابخانين دوور ب ژنه گه رين نه منى و پيشه رين جفاكى، وبارى نابورى.
3. كيماسيين ژىرخانا فه گوهاستنى دهستگه هيشتنا جودا ل سهر بنه مايى جىندهرى دروست دكهن.

چچانا ب سهده ما هه فزينا پيشوه خت:

1. پراكتيزه كرنين كلتورى يين هه فزينا د ته مهنى سنيله يى دا، دبنه نه گه رى فه قه تاندا كچان ژ خواندى.
2. ريك وده ليثين كيم هه نه بو كچين پيگه هشتى دا كو پشتى هه فزىنيى دهست ب خواندى بكه نه فه.
3. فه قه تيانا پورهده يى ده رنه نجامين هه تاهه تايى ل سهر داهات وده ليقان هه نه.

جودابوونا بسپورىين زانكوپى:

كچ د به شين زانستين مروفايه تى، پورهده، وزانستين جفاكى دا پترن. وكور زالن ل سهر به شين نه نيازى، زانستين كومپيوته رى، كارگىريا كار، وزانستين سياسى. ونه ف بزارده ره نكفه دانا هه رين كهسى نه يين ژ لايى جفاكى وراويزيدانا جوداكار فه هاتينه دارپشتن. ونه ف نه يه كسانين پورهده يى راسته وخو دبنه نه گه رى كيما نوونه راتيا سياسى ل رپيا سنورداركرنا باوه رپيكرنا پيشه يى، نه زموونا ناخفتنى ل پيش جه ماوه رى، شاره زايين شروفه كارى، ودهستگه هشتن ب تورين ته خا بلند يا بو كاروانى سياسى ديددقينه.

۴-۴ رۆلۈ پەروەردە و راھینانی ژبو ھیزکرنا سیاسی یا ژنان دا

۴-۴-۱۱ رۆلۈ پەروەردە و راھینانی:

پشكداری ئىكە ژ كۆلەكىن سەرەكى يېن بریارا ۱۳۲۵، كو جهختی ل سەر مسوگەركرنا پشكداریا تەمام و كارا یا ژنان دكەت د هەمی ئاستین بریاردان و ئافكرنا ئاشتیی دا. د چارچوڤی كهتواری ژنان ل پاریزگهها دهوكی، ئەف چەندە ئاریشهیهكا سەرەكى د جیبهجیكرنا بریارا ۱۳۲۵ دا نیشان ددەت، ئەو ژى: هەبوونا بنەمايهكى پەروەردەیی یی پشكەفتی كو (ل بەرامبەر دا) پشكداریا سیاسی یا سنوردارە. ئەف كهتواریه وى چەندى پشتراست دكەت كو پەروەردە و راھینان ب تنى ئالافین (شياندى نین، بەلكو ميكانيزمین جیبهجیكرنى يېن سەرەكى نه بو پشكداریكردى، ب مەرجهكى كو ژ لایى ئیرادەیا سیاسی، ژینگهها دامەزراوہی، و بەرنامەیین راھینانی يېن گونجای د ژيواری نافخو فە پشتهفانى لى بهیته كرن. وقوتابى د هەفرا بوون كو پەروەردە و راھینان بەرى بنیاتینه بو ب ھیزكرنى ب ریکا ب ھیزكرن و شیاندى. ئەوژى كو ئافكرنا ھشياريا ياسایى و سیاسی بهیته بنیتان. و پەرەپیدانا شارەزایین سەرکردایەتى و پەيوەندیگرتنى. ھەرۆهسا بلندكرنا باوهرى ب خۇبوون و سەر بەخۇیا ھزرى.

۴-۴-۲ بەرھەفكرنا بەرنامەیین راھینانی:

1. رۆلۈ چارەنئیسساز یی قوتابیان وەك مەزنترىن تەخا جفاكى حودان ھیز و وەك نمونەیین پشكەنگ نووینەرآتیا جفاكى دكەن.
2. چافلیكرنا نمونەیین زیندى يېن سەرکردایەتیی.
3. ھاندانا خواندى بو بلندكرنا ئاستی لیھاتیبوونا گەنجان.

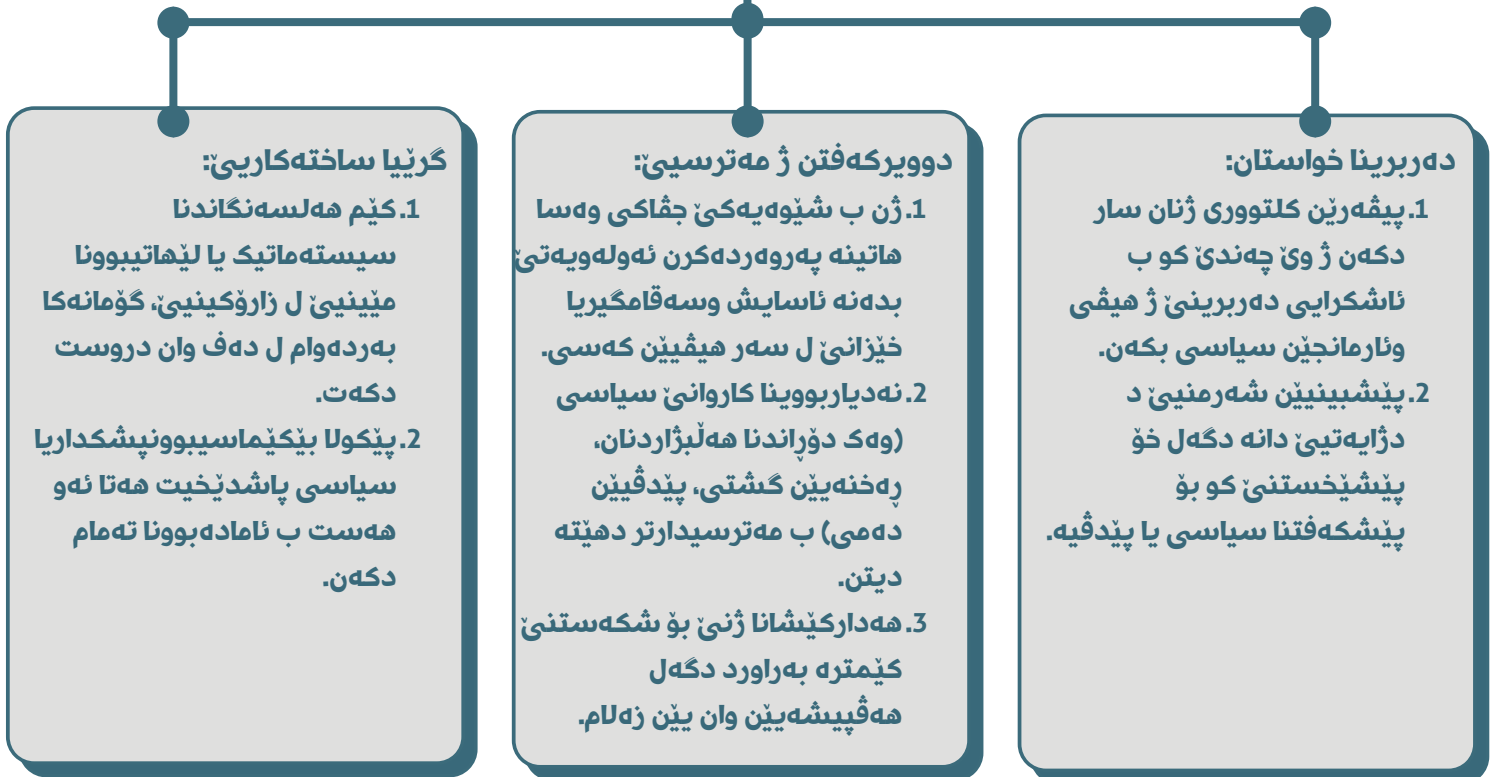
وقوتابیان ئامازە ب وى چەندى كر كو پەروەردە ب تنى بەس نینە بى بەرنامەیین راھینانا پراكتیکى و دەلیقین راستەقینە يېن پشكداریی د ئاف سازیان دا. ژبەر چەندین ئەگەرەن، وەك:

1. بەھیزكرنا وان ژ لایى ياسایى و سیاسی فە و ئاشناكرنا وان ب سیستەمىن ھەلبژاردنى و حوكمرانیی.
2. ئافكرنا شارەزایین سەرکردایەتى، بریاردان، ودانوستاندنى، ھەرۆهسا شیان كاركرنى د ئاف دامەزراوہیین سیاسی دا. ئەوا رۆلەكى گرنگ د گوھۆرینا وینەیی چەسپاندی يېن ژنان دا دگيرن وەك سەرکردەیین نه شایستە.
3. بەھیزكرنا ژنان بو دەربرینا دیتنن خۇ و كیمكرنا ترسى ژ لەكەداربوونا جفاكى یان دوویرنیخستنا سیاسی.
4. گوھۆرینا وینن چەسپاندی دەربارەى سەرکردایەتیا ژنان و پیناسەكرنا سەرکردایەتیی ب لیھاتیبوون نه ب تايبەتمەندیەكا زەلامینی.
5. فەگوھاستنا پشكداریی ژپشكداریا فەرمى (ب تنى ئاف) بو پشكداریا كارا. بەلى راستە پەروەردە ئامرازەكى شیانپیدانى یە، بەلى پیدقى ب ژینگەھەكا پشتهفان و سیاسەتین دامەزراوہی ھەیه بو مسوگەركرنا وەرگیزانا زانینی بو پراكتیزەكرنا راستەقینە.

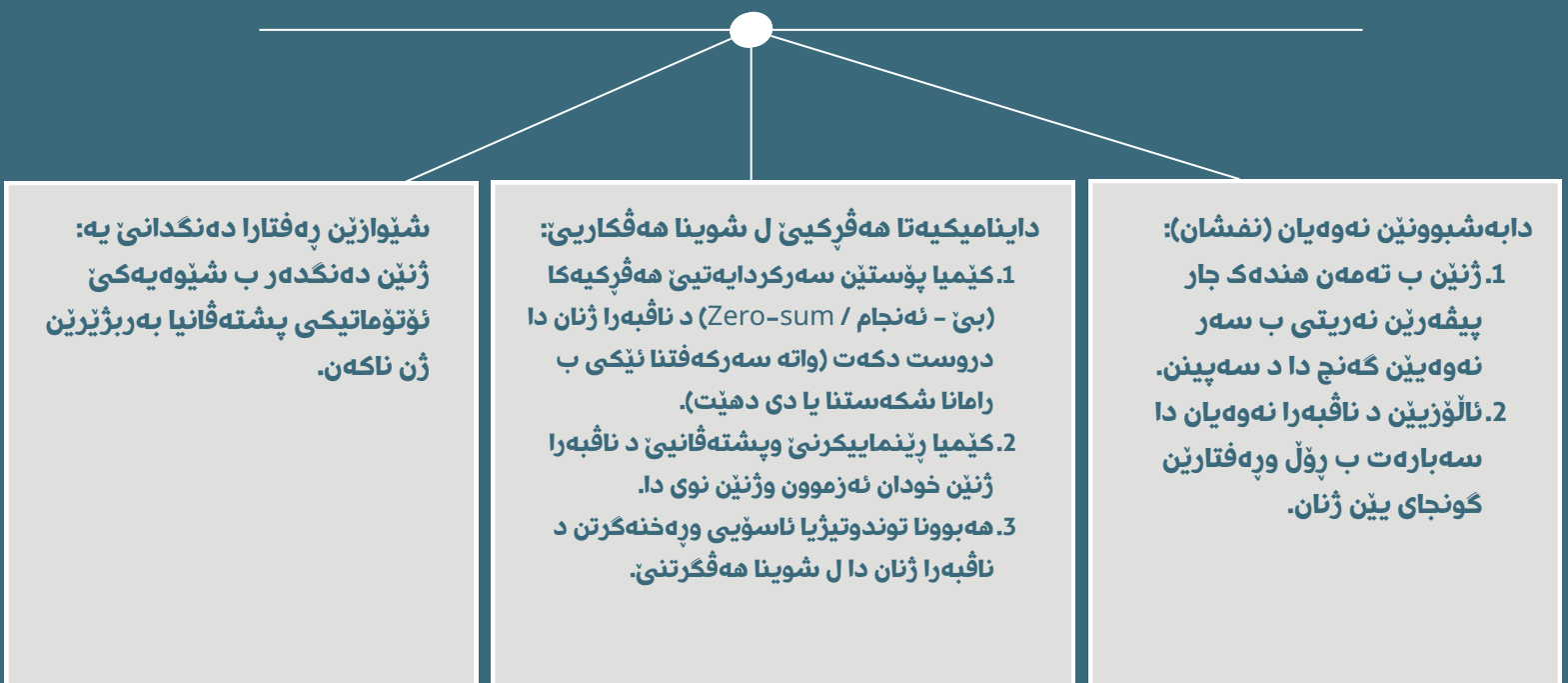
5- بهر به ستن ناخکی ودهسته لاتا بریاردانی د نأف سنوردارکران دا

هه لویست و رهفتارین ژنان ب خو ژی فاکتهرین پشکدارن، د هه مان دهم دا ب هویربینی قه نه قه د چارچوئی سنوردارکرین پیکهاته یی بین بهر فرهتر دا هاننه دانان

5-1 باوهری و باوهریین سنوردارکرین خودی

5-2 هه فپشتیا سنوردار د نأفهره ژنان دا

پيشبيني رولي جيندهري يين ناخه كي نه:

1. ژن چاډيريكړنا خيزاني ددهنه پيش هيقيين كهسي، خو ههكه پشته فانيا دهره كي ژي ههبيت.
2. مملانييا ناخه كي دهر باره ي (هيلانا / پشتگوهاډيتنا) نهركين خيزاني، ريكريي ل پشكداريا سياسي دكهت.
3. ههستكرن ب گونه هي و لومه يين جفاكي ده مي وهسا ديار دبیت كو كي ماسي د بهرپرسياريتي خيزاني دا هه نه.

فشارين هه فسهنگيا كار - خيزان:

1. پيشبيني ژ ژنان دهيته كرن كو د ههردوو بواريين پيشه يي وناډ مالي دا زيره ك وسهركهفتي بن، بهروفاژي زولامان.
2. گوتارا هه بوونا هه مي تشتان په رده پوښا نه يه كسانين پيكهاته يي دكهت، و وهسا ددهته ديار كرن كو پيدقيه ژنين تاكه كهسي ناريشه يين سيسته مي چاره سر بكن.

۴-۵ دانان د چارچوډه كي تيگه هه شتتا ره خنه يي دا:

پشكداران ب ناشكرابي نهو ډه گيرانيين ساده يين لومه كړنا ژنان ره تكرن. هه لويست وره فتارين ژنان ل دريژاها ژيانا وان گه شه دكهن ب ريكا بهركهفتن ب پيشبينيين پيشوهخت يين جيندهري، جوداكري، وكيما نمونه يين پيشهنگ نهك ب نه گه را كي ماسي خورسكي.

دانپيدانا سره كي: چاره سره كړنا بهر به ستين ناخه كي پيدفي ب گوهورينا هه ډدم يا پيكهاته يين دهره كي هه يه. بهرنامه يين نافرنا باوهريي يين تاكه كهسي بي نه گهر دمين، نه گهر توندوتيزيا سياسي، نه يه كسانيا نابووري وله كه داركړنا كلتووري كيم نه بن. وهه لبراردين ژنان د نافي پيكهاته يين دهليقه يي سنوردار دا رووي ددهن كو ژ لايي سيسته مين بابسالاري ډه هاتينه دارشتن.

1- راسپاردین گشتگیر: دهستیوهردانین فره ناست:

Participants articulated sophisticated, comprehensive frameworks addressing economic, social, legal, and political dimensions simultaneously.

1-1 دهستگههشتن ب پهروهردی و کوالیتیا وی:

- پهروهردیا ب کوالیتی و گشتگیر بیی بهرچاف وهرگرتنا جیندهر، جوگرافیا، یان داهاتی خیزانی.
- کورسیین خواندنن ناراستهگری بو ژنان د بوارین یاسا، زانستین سیاسی، کارگیریا گشتی، و پهیوهندیین نیقدهولهتی.
- نهکادیمیین سهرکردایهتیا سیاسی کو راهینانی د بوارین بریقهبرنا هلمهتان، رهوانیژی، شروفهکرنا سیاسهتی، و پروسهیا یاسادانانی دا دابین دکهن.

په رهپیدانا شمارهزاییان:

- راهینانا پیشهیی د کهرتین مووچه بلند دا (تهکنولوژیا، نهاندازیاری، پیشهسازینن پیشکهفتی).
- پروگرامین هشیاریا سیاسی د خواندنا گشتی یا زانکویان دا.

1-1-2 دهستگههشتن ب سهرمای وسهربهخویا نابووری:

بجهینانا مافین مولکداری:

1. خزمهتگوزاریین هاریکاریا یاسایی بو هاریکاریکرنا ژنان د داخوازیکرنا مافین میراتی دا.
2. بهرنامهیین تاپوکرنا مولکان بو مسوگهکرنا تومارکرنا نافی ژنان ل سهر بهلگهنامهیان.

گشتگیریا دارایی:

1. قهرین بچویک یین ناراستهگری بو ژنان ب مهرجین باش.
2. پیدانا بهرهپیدانا کاری.
3. پشتهفانیا دارایی بو هلمهتین سیاسی ب نارمانجا کیمکرنا بهرهستین تیچووییی بو خو بهربزیرکرنی.

1-1-3 دهستیوهردانین بازاری کاری:

بجهینانا یاسایی دژی جوداکارییی:

1. پشکیننا نهچاری یا مووچهی و مهرجین شهفافیتهتی (روونی).
2. سزادان بو جوداکاریا رهگزی د دابهشکرنا مووچهی دا.
3. پاراستن دژی جوداکاریا ژبهردوویگانییی و توندوتیژی سیکسی.

بهرفرهکرنا کهرتی فرهمی:

1. هاندهر بو دامهزراندنا ژنان د کهرتی تایبهت دا.
2. کووتایین سهرکردایهتییی د کوپانان دا (دهستهیین کارگیری، بریقهبهرایهتیا ناست بلند).
3. نهولهویهت دان ب گریبهستین حکومی بو کارین خوهدانین وان ژن.

1-1-4 ژیرخانا پاراستنا جفاکی:

وه بهرهینان د نابوورا چاقدیرییی دا:

1. دابینکرنا دایهنگههین گشتگیر بو ههمیان.
2. مؤلهتا دایک و بابینییی یا ب مووچه.
3. خزمهتگوزاریین چاقدیریکرنا کهسین ب تهمن.
4. بهرنامهیین خرنی ل قوتابخانان وچاقدیریکرنا پشتی کاری روژانه یی قوتابخانی.

۶-۲ گۆھۆرینیڭ جفاكى و كلتوورى

۶-۱-۲ چاكسازینیڭ ياسايى

نویژه نكرنا ياسايا بارى كه سى (خیزانى):

1. بجهینانا كیمترین ژیی هه فزینی کو ۱۸ (سالی ته مامکریتن) بیی چ (جوداهی).
2. قه دهغه کرنا فره ژنیی و ته لاقداننا تا کلایه نه ژ لایی زه لایی قه.
3. مسوگه کرنا مافیڭ یه کسان ییڭ خوه دانکرنا زاروکان ومه زاختیڭ زاروکان.

ياسادانانا دژی توندوتیژی:

1. ياسايه كا گشتگیر یا توندوتیژی خیزانی دکه ل فره مانین پاراستنی په ناگه هان.
2. تاوانبارکرنا توندوتیژی ل سهر بنه مایی نامیسی.
3. قه دهغه کرنا توندوتیژی سیاسی ل دژی به ربژیڭین ژن.

۶-۲-۲ کۆمکرڭ ولقینا جفاكى

به شدارپیکرنا سهرکرده ییڭ ناینی و عه شیره تی:

1. کۆر به ندین دیالوکی بۆ شروفه کرنه قه یا ده قین ناینی ب ریكا دیتنا یه کسانیا جینده ری.
2. پابه ند بوونین گشتی (نه قه شارتی) ژ لایی سهرکرده ییڭ کاریگه ر قه.
3. تیکه لکرنا په یامین یه کسانیا جینده ری د کۆمبوونین جفاکی دا.

چاكسازیا پروگرامی په روه رده یی:

1. پیچاچوون د په رتووکین قوتا بخانی دا کو به رسفده ر بن بۆ یه کسانیا جینده ری.
2. وانه ییڭ نه چاری ییڭ (پیدقی) ییڭ قه کولینا جینده ری د راهینانا ماموستایان دا.
3. په روه رده یا مه ده نی کو جه ختی ل سهر مافیڭ سیاسی ییڭ ژنان دکه ت.

هه لمه تین میدیایی:

1. ته له فزیون، رادیو، و سوشیال میدیا نالنگاریا وینه ییڭ چه سپایی بکه ن.
2. وینه کرنا نه ریڭنی یا ژنیڭ سهرکرده.
3. زه لامین پالوان کو ب ناشکرا داکوکی ل یه کسانیا جینده ری دکه ن.

۶-۲-۳ به شدارپیکرنا زه لامان وهک هه قپه یمان وپشته قان:

رۆلین گرنگ ییڭ زه لامان:

1. داکوکیکرنا گشتی ژ لایی سهرکرده ییڭ سیاسی ییڭ زه لام.
2. دانوستاندنیڭ ناف خیزانی بۆ پشته قانیکرنا پیشه و کاری کچ و هه فزینان.
3. چاكسازیا پارتان کو داخوآزا دیموکراسیا نافخویی و گشتگیریا ژنان دکه ت.

6-3 چاكسازيڻ سياسي و سازيان

بتر ژ كوتايي (كوتايي نأفخويي يين پارتان):

1 نوونهراتيا راسته قينه ژنان د ليژنين جيبه جيكار (مهكتهب سياسي) دا.

2 زنجيرا دانانا بهر بژيريڻ زهلام/ژن نيم ب نيك د دانن (نيك ژن و نيك زولام).

3 تهرخانكرنا كورسيين هه ژياتيا برني نهك تهني پوسئين رووكه شي.

نأفاكرنا شيانان:

1 راهينانا پيش - بهر بژيريووني د ستراتيجيه تا هلمه تان، كومكرنا هاريكاريين دارايي، وپه يوه نديين ميديايي دا.

2 پروگرامين رينمايكردي كو سياسي تمه دارين خواهان نه زموون دگه ل ژنين سهركرده يين ناره زومه ند كوم دكهن.

3 قهره بووكرن بو پشكداريكرني د خولين راهيناني دا.

چاكسازيا دارايي يا هلمه تين هه لبراردني:

1 دابينكرنا دارايي يا گشتي بو هه لبراردنان.

2 سنورداركرنا به خشيان بو ريگريكرن ل دهسته لاتا دهوله مه ندان.

6-3-2 بهر پرسياره تيا سازي يا بودجه دانانا

هه ماهه نگيا فره كه رت:

1. ليژنين جينده ري يين د نأقه را وه زاره تان دا.
2. راپورت دانانا بهر ده وام يا په رله ماني.
3. پشكداريا جفاكي مه دهن د چافديريكردي دا.

هه ستيار ب جينده ري:

1. هه لسه نگاندا نه چاري يا دوزا جينده ري بو خه رجيين گشتي.
2. نارمانجين تهرخانكرني بو ب هيژكرنا ژنان.
3. چافديري و راپورت دانانا شه فاف.

6-3-3 پاراستن وپشته فاني

دابينكرنا نه مني:

- 1- زيده كرنا پاراستن پوليسان بو ژنين سياسي تمه دار يين كه ف لي كرين.
 - 2- بهر سمدانا ب له ز بو بيژاركرن وتوندوتيژي.
 - 3- دادگه هكرن و سزادانا ب مانا.
- خزمه تگوزاريين پشته فاني:
- 1- راپوژكاري بو شوكن توندوتيژيا سياسي.
 - 2- هاريكاريا ياسايي بو بهر به ستين جوداكارايي.
 - 3- نفيسينگه ها سكالايان بو دوينچون و فكه كوليني د سكالايين جينده ري دا.

6-4 پره نسبيين دارشتنا ب پشكداريكرني:

سياسه تين كاريگه ر پيدفي ب پشكداريا راسته وخو يا ژنان هه يه د دارشتن، جيبه جيكرن، وهه لسه نگاندي دا. راسپارده فان خالان بخو فه دگرن:

1. بودجه دانانا ب به شداريپيكرن كو ريكي دده ته ناراسته كرنا جفاكي.
2. راپوژكرنا بهر ده وام دگه ل ريخراوين ژنان و جه ماوه ري هه مه جور.

۷- کۆتایا ژنان: چاره سهریه کا کاتی یان هه تاهه تایی

دیتنن پشکداران بۆ دوو به ره یان دابه ش بوون:

1. چاره سهریه کا کاتی و پیدقی یه بۆ زالبوون ب سهر هه ژه مونیادیروکی وباشترکرنا رهوشا ژنان.
2. ترسی هه یه کو کۆتا ببیته نه گهری دروستبوونا نوونه راتیا رووکه شی.

۱-۷ پشینیار بۆ باشترکرنی:

- 1- گریدانا کۆتایی ب پشه رین لیهاتیبوونی قه.
- 2- دابینکرنا بهرنامه یین راهینانی بۆ ژنن هه لبرارتی.
- 3- مسوگه رکرنا سهر به خویا ژنان ژ زالبوونا پارتان.

۲-۷ نموونه یین پیشهنگ: نیشاندا نا شیاین سهر کردایه تیا ژنان

پشکداران نموونه یین پیشهنگ یین ژنان ده ستنیشان کرن:

۳-۷ نموونه یین سه رکرده:

لهیلا قاسم

چالاکفانا کورد یا ل سالآ ۱۹۷۴ هاتیه سیداره دان، سیمبؤلا نازایه تی و بهر خودانی.

مهستووره ئه رده لان

شاعیر ورؤشنبیرا سه دی نوزدی، داکوکیکارا دهستیکی یا خواندنا ژنان.

خانزاد خاتوون

سه رکرده یا دیروکی کو نیشانده را دهسته لاتا نه ریتی یا ژنانه.

زه ریفستان

سه روک عه شیره تا سورچی ورپه را رۆحی یا سو فیگه ری.

ئهنگیلا میړکل

راویژکارا به ری یا ئه لمانیا، نموونه یا سه رکردایه تیا بجه نینانی.

نادیه موراد

هه لگرا خه لاتا نوبل یا ناشتی، چالاکفانا مافین مروقی یا ئیزدی.

بهیان سامی عه بدولر هحمان

نینه را به ری یا حکومتا هه ریما کوردستانی بو نه مریکا و به ریتانیا.

زوها هدیید

ئه ندازیارا بیناسیزی یا نافدار، نموونه یا پیشه یی یا بی وینه.

۷-۴ نموونەيېن پېشەنگ يېن كەسى

ب شېۋەيەكى بەرچاڧ، گەلەك پشكداران دايك وەك نموونەيېن پېشەنگ يېن سەرەكى دەستنيشان كرن وپەرورەدەكار، كارساز، و سەركدەيېن خېزانى كو ب ليھاتييوون و خۇراگرى بەرپرسيارىيېن ئالۇز برېقە د بەن. ئەف دانپېدانه داكوكيكرنى ل يەكسانيا جېندەرى ل سەر ئەزموونا زىندى دچەسپىنىت نەك تيۇرييېن رويت.

۸- ئەولەويەتېن ستراتىژى وريكىن جېبەجېكرنى

۸-۱ كارېن دەستپېكى/لەسەر (۰-۲ سال)

ب ھىزكرنا پاراستنا ياسايى دژى
توندوتىژيا سىياسى.

دامەزراندنا بەرنامەيېن راھىنانا
سەركدابەتيا سىياسى.

دەستپېكرنا ھەلمەتېن
ھشياريا كشتى ل سەر مافىن
پشكداريا سىياسى يا ژنان.

۸-۲ چاكسازىيېن مامناوئەند (۲-۵ سال)

دروستكرنا سندوقىن ب ھىزكرنا
ئابوورى يا ژنان.

چاكسازى پروگرامىن پەرورەدەيى
وراھىنانا مامۇستايان دا.

جېبەجېكرنا سىستەمىن كۇتاي
ناقخويى يا پارتان.

۸-۳ گوهوپرنا دوؤدریژ (۵-۱۰ سال)

۱ بدهستفه ئینانا گوهوپرنا كلتووری د پیفهر وپیشبینی جیندهری دا.

۲ گه هیشتن ب یه کسانیی د نونه راتیا سیاسی دال ههمی ئاستان.

۳ تیکه لکرنه یه کسانیا جیندهری د ههمی بوارین سیاستی دا.

۴ دروستکرنا پیگه هی پیشه نگایه تییی بو ههریمی د پیشکداریا سیاسی یا ژنان دا.

په یامین گه نجان

په کسانیا یاسای ب تنی بهس نینه وئهم پیدقی ب گوهورینا راسته قینه یه د دهسته لات و ژیدهران دا بو بدسته ئینانا پشکداریا کارایا ژنان د بریاردانی دا.

توندوتیژیا سیاسی ل دژی ژنان نه ب تنی جهسته یی یه، بیزارکرنه زاره کی و په راویز خستنا سیسته ماتیک ریگریی ل ژنان دکهن ژ پشکداریا ته مام.

دایک نمونه یین پینشه ننگن، نه و ژنین کو هیژ و سهر کردایه تی نیشاندای د بریقه برنا خیزانان و زالبوون ب سهر نالنگاریین نالوز دا.

نهم نه شین ناستیه کا به رده وام بدسته بینین ده می نیفا جفاکی ژ پرؤسه یین ناستی و پنگهاتین حوکمرانیی دهیته دوورخستن.

پشکداریا نابووری یا بنه رته تی یه - بیی سهر به خو یا دارایی، ژن نه شین ب نازادی پشکداریا سیاسی بکهن.

گوهورین پیدقی ب گوهورینا هه لوپست و رهفتارین زه لاما ن هه یه، نهک ته نی ب هیژکرنه ژنان.

پیدقیه په روه رده (هشیاریا خوینده واریا سیاسی ویه کسانیا جینده ری) بخو قه بگریت.

گهنج پیدقی ب نه کادیمیین راهینانا سهر کردایه تی یه نه، ب تایبه تی ژنین گهنج، بو پشکداریا سیاسی یا کارا به ره هف بکهن.

کهلینا هشیارییی دهر باره ی بریارا ۱۳۲۵ یا جاتا ناسایشا نیفده وله تی، رهنگه دانا سهر نه که فتنی یه د گه هاندنا حومی و سنوورداریا گه هیشتنا جفاکی مه دهنی دا.

نهم پیدقی ب دهستیوه ردانین گشتگیرینه ب شپوه یه کی هه فده م (چاکسازین نابووری، گوهورینا کلتووری، و بهر پرسیاریتیا دامه زراوه یی دقیت پیکه ره رووبده ن).

چاکسازي دقیت ژ کوتایی دهر باز بن (مه پیدقی ب کوتایین نافخویی یین پارتین سیاسی، چاکسازیا دارایی یا هه لمه تان، و پاراستنا راسته قینه ژ توندوتیژیا سیاسی هه یه).

دپرشتنا ب به شدار پیکرنی یا بنه رته تی یه (دقیت ژن سهر په رشتیا دارپشتن، جیبه جیکرن، و هه لسه نگاندنا ده ستپیشخه ریین یه کسانیا جینده ری بکهن، نهک ته نی مفاوه رگر بن).

تیکه لکرنه نه جیندایا "ژن، ناستی و ناسایش" (WPS) د پرؤگرامین زانکویی دا.

داریتن و بهجینانا پرؤژین سهر کردایه تی یین پینشکه فتنی بو ژن و زه لاما ن.

پشته فانیکرنه ده ستپیشخه ریین قوتابیان یین گریدای ناستی و یه کسانیا.

ب هیژکرنه هه قبه شیان د نافه را زانکویان و بریارده ران دا.

په ره پیدانا کوتایان ژ نامرازه کی ژماره یی بو ریکه کا شیان - پیدانی.

دەرئەنجام:

کیمیا نووینەرآتیا سیاسی یا ژنان ل هەریمما کوردستانی، دەرئەنجامی بەرەستین پیکه‌گریدای یین نابووری، جفاکی و سیاسی یه. کو پیدقی ب دەستیوهردانین فرە ناست وهه‌فدهم هه‌نه. ستراتیژیه‌تین کاریگر یین یه‌کسانیا جینده‌ری دقیت سه‌ره‌ده‌ریی دگه‌ل چه‌ند ته‌وه‌ره‌کان بکه‌ن، وه‌ک:گوهورینا پیکه‌ه‌ته‌یی (سیسته‌مین نابووری، سازین پهره‌رده‌یی، وچارچۆه‌یین یاسایی). وگوهورینا کلتووری (باوه‌ری، هه‌لوینست، پیکه‌ه‌رین جفاکی، و پراکتیزه‌کرنین نه‌ریتی)، هه‌فته‌ریب ل گه‌ل به‌یزکرنا تاکه‌که‌سی (شاره‌زایی، باوه‌ری ب خۆبوون، تۆر، و ژیده‌ر) ل گه‌ل کارئ ب کۆم کو هه‌فکاریا د نابقه‌را لایه‌نین په‌یوه‌ن‌دیدار وپابه‌ندبوونا به‌رده‌وام. ریکا به‌ره‌ف پيشه‌چوونئ پیدقی ب ئیراده‌یا سیاسی، ژیده‌رین گونجای، و دلسۆزیا دۆمدریژ هه‌یه. دگه‌ل قئ چه‌ندی، شروقه‌کرنا پيشه‌کف‌تی ودیتنا بنیاتنه‌ر یا گه‌نجین هه‌ریمی بنه‌مايه‌کی گه‌شبینی دابین دکه‌ت کو پيشه‌کفتنا ب مانا به‌ره‌ف یه‌کسانیا جینده‌ری د هوکمرانیا ناشتی وئاسایشی دا تشته‌که‌ دشیان دایه‌ وده‌يته‌ بجه‌ئینان.

سه‌ره‌کف‌تن پیدقی ب وی چه‌ندی یه‌ کو ژ هه‌لوینستین سیمبۆلیک ده‌رباز بین (کو‌تا بی ده‌سته‌لات، یاسا بی جیبه‌جیکرن، گو‌تار بی ژیده‌ر) به‌ره‌ف دابه‌شکرنا راسته‌قینه‌ یا ده‌سته‌لاتا سیاسی، ده‌لیفین نابووری، و دانپیدانا جفاکی. ب تنئ ب ریکا گوهورینا گشتگیر هه‌ریما کوردستانی دشیت هیقیین خۆ بو هوکمرانیه‌کا دیموکراسی وگشتگیر بجه‌ بینیت کو مفای ژبه‌هره‌ وپشکداریا هه‌می هاو‌لاتیان وه‌ربگریت. نه‌جامین شروقه‌کرنئ ناماژه‌ ب وی چه‌ندی دده‌ن کو قوتابیین زانکۆیا دهۆک خوه‌دان ه‌شیاریه‌کا ریژه‌ی یا پيشه‌کف‌تینه‌ سه‌باره‌ت ب گرنگیا پشکداریا ژنان د سه‌ره‌کردایه‌تی وئا‌ف‌اکرنا ناشتی، لی ئەف ه‌شیاریه‌ تووشی ژبه‌رکچونئ دبیت دگه‌ل پیکه‌ه‌تین کلتووری و جفاکی یین نه‌ریتی.

فه‌کۆلین پشتراست دکه‌ت کو ب ه‌یزکرنا ژنان د چارچۆقی نه‌جیندایا: ژن، ناشتی وئاسای (WPS) دا پیدقی ب سی ته‌وه‌ریین سه‌ره‌کی یه: ته‌وه‌ری چاکسازیا کلتووری هه‌فته‌ریب ل گه‌ل چاکسازیا یاسایی، ته‌وه‌ری به‌شدارپیکرنا گه‌نجان وه‌ک هه‌فپه‌یمان بو گوهورینئ، ته‌وه‌ری وه‌به‌ره‌ئینان د په‌روه‌رده‌ وراهینانئ دا وه‌ک نامراژین ستراتیژی بو ناشتی‌ه‌کا به‌رده‌وام.

Center for Gender
Equality Studies
University of Duhok

 UK International
Development
Partnership | Progress | Prosperity

BWOD
Better World Organization
for Community Development

پیزانین پھیوہندی

+964 751 548 1650

www.betterworldngo.org

betterworld@betterworldngo.org

Nahing Road, Malta, Duhok, Kurdistan, Iraq

